

VÁSÁRHELYI JÁNOS

**A
JELENÉSEK KÖNYVE
ÉS A
REFORMÁTUS EGYHÁZ**

**AZ ÉRTELMEZÉS FELTÉTELEI
A KÖNYV SZERZŐJE ÉS TARTALMA
A KÖNYV TITKAI
A KÖNYV TANULSÁGAI**

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RT KOLOZSVÁR

Felelős kiadó: Vásárhelyi János

Minerva Cluj-Kolozsvár. No. 99. Fsoc. jud. Cluj. 10576 — F. v.: Kiss Márton-igazgató.

Az értelmezés feltételei

Minden olyan időben, amikor nagy külső és belső megrázkódások indítják magabaszállásra és önvizsgálatra az embereket, az élet végső kérdései kényszerítik arra a lelkeket, hogy felvessék: Hová vezet a történelem útja? Van-e célja és reményisége egyesek és népek küzdelmének és szenvedésének? Minden ilyen korszakban a Bibliát ismerő keresztyén lelkek különös érdeklődéssel fordulnak a Mennyei Jelenésekről írott könyv felé és benne igyekeznek feleletet találni lelküknek a végső kérdések megoldására irányuló vágyakozására.

Ilyen eget, földet megrázó viharos időkben élünk ma is és így egészen természetes, hogy a mi korunkban és a mi gyülekezeteinkből is sokan veszik kezükbe a Jelenések könyvét, sokan igyekeznek abban feleletet találni kérdéseikre, érdeklődéssel figyelnek minden megnyilatkozásra, amely ennek a titokzatos könyvnek tanításait magyarázni és megértetni kívánja.

A gyülekezeteinkből felénk hangzó igénynek kívánunk némileg-eleget tenni, amikor a következőkben a Jelenések könyve megértéséhez óhajtunk hozzájárulni.

Az első alkalommal hadd' szóljunk azonban pár olyan előfeltételről, amelynek tiszteltben tartása református egyházunk felfogása szerint a Jelenések könyvének tanulmányozásához is elengedhetetlenül szükséges.

A legelső követelmény az, hogy tisztában legyünk azzal, hogy általában a Bibliához és így a Biblia egy könyvéhez sem szabad könnyelmű és felületes módon, komoly tanulmányozási készség nélkül hozzányúlunk és azt gondolunk, hogy a felületesen olvasott Szentírásba szabad mindent belemagyarázni, amit a Biblia, vagy valamely bibliai szakasznak olvasása eszünkbe juttat. Sok ember gondolkozik ilyen könnyelműen a Szentírásról. Nem így van. A Szentírás értelmezése nagyon komoly és felelősségteljes dolog és távolról sem szabad azt gondolnunk, hogy erre a magyarázatra és értelmezésre csak úgy minden előkészület nélkül alkalmasak vagyunk. Olyan közelfekvő kísértés ez, amely iránt különösen a beszédre, megnyilatkozásra hajlamos emberek igen fogékonyak.

Elbeszéltem, sőt meg is irtam saját tapasztalásomra emlékezve, hogy gyermekifjú koromban én is hajlamos voltam ilyen gondolkozásmódra. Mint fiatal diák, folyékonyan és könnyen beszéltem és gyermekies módon azt gondoltam, hogy ha az ember elolvass egy bibliai Igét és gondolkozik felette és elmondja, ami eszébe jut, készen van a bibliai Ige értelmezésével és tarthat róla akár predikációt is. Úgy gondoltam, hogy így csinálják ezt a papok is. Egy délután édesapámmal, aki maga is pap és pedig a Bibliát nagyon

jól ismerő és eredeti nyelven tanulmányozó lelkipásztor volt, erről a kérdésről beszélgettünk. Azt mondtam, hogy ha szombat este felad nekem egy textust a Bibliából, én másnap tudok predikálni arról. Édesapám nem vitakozott velem, hanem azonnal előhozta a Bibliát és a következő vasárnapra kijelölte a textust. Legyen a textus a Birák könyve 9. rész 7—21. Három, négy nap is állott rendelkezésemre, de bizony én a Jothám példázatával nem tudtam boldogulni. Végül is szombat délután kijelentettem édesapámnak, hogy nem tudom megállapítani azt az alapgondolatot, amelyre felépíthetném beszédemet. Édesapám mosolyogva jegyezte meg, hogy a példázat tanulsága nagyon kézenfekvő, igaz, hogy a tanulság nem is annyira a holnapi gyülekezeti hallgatókra, mint reám nézve lesz hasznos. Beszélni fog ő másnap erről a textusról. Másnap aztán ki is fejtette szépen a példázat értelmét. A fák királyt akartak választani, de az értékesebb fák, az olajfa, a fügefá, a szőlő nem vállalkoztak, mert tudták, hogy a vezérségre nem könnyű dolog vállalkozni. A galagonyabokor azonban vállalkozott, mert nem ismerte sem a saját maga értékét, sem a feladat nagyságát. A könnyelműségből veszedelem származott reá is, azokra is, akik az alkalmatlan, éretlen vezetőre reabízták magukat. Megértettem a finom és bölcs értelmeztetést. Délután aztán sokat beszélgettünk arról, hogy milyen komoly és nehéz feladat az igehirdetés munkája, hogy milyen alapos készség szükséges ahhoz, hogy egy textus helyes értelmét meg tudja állapítani a lelkipásztor, milyen széles történelmi és mindenekfelett alapos életismeret kell, hogy kiegészítse a teológiai szakismeretet, hogy az ige értelmét helyesen tudja a hallgatóságra alkalmazni az igehirdető. Bizony, állapította meg édesapám, a lelkipásztori hivatás nem azért szép, mert könnyű, hanem éppen azért, mert nehéz és felelősségteljes dolog. Ma is hálásan gondolok vissza erre a beszélgetésre.

Ezt a komoly tanulságot szükséges kiváltképpen szem előtt tartani, amikor a Jelenések könyvéről elmélkedünk, a Jelenések könyvét kívánjuk megérteni és helyesen értelmezni. Hiszen nem ok nélkül végződik éppen a Jelenések könyve ezzel a nagyon erőteljes figyelemzáróval: *„Bizonyosságot teszek mindenkinek, aki e könyv prófétálásának beszédeit hallja, hogy ha valaki ezekhez hozzátesz, e könyvben megírt csapásokat veti Isten arra. És ha valaki elvesz e prófétálás könyvének beszédeiből, az Isten annak részét eltörli az élet könyvéből és a szentvárosból és azokból, amik e könyvben megíratlak.”* Mi most ebből a komoly intésből azt jegyezzük meg, hogy nem szabad belemagyarázni e könyvbe saját egyéni elgondolásainkból, máshonnan vett ludasunkból, elképzeléseinkből, hanem nagyon alaposan azt kell megértenünk, amit maga a könyv az egész isteni kijelentéssel, tehát a Szentírással, az egész Szentírásban hozzánk szóló ígérel kapcsolatban tanít és viszont semmit sem szabad kihagynunk, elhallgatnunk abból, amit az ige megismert és megértett ige szól hozzánk. Éppen a Jelenések könyvével szemben követik el leggyakrabban ezt a hibát, mondhatnám úgy is: vétkeket az emberek, a Jelenések könyvének nem eléggé felkészült, illetéktelen magyarázói. Hozzátesznek és belemagyaráznak sok minden olyant a Jelenések könyvébe, ami nincsen abban és elhallgatnak sok fontos dolgot, ami pedig abban benne van.

A mi református egyházunk e nagy prófétai figyelmeztetés

szellemének megfelelőleg állapította meg, hogy a Biblia jelentősége nézve mit vall és hogy miben látja a Szentírás helyes értelmezésének alapkövetelményeit?

Hitvallási iratunk, a második Helvét Hitvallás, az ige magyarázatáról ezt tanítja: „Csakis azt az írásmagyarázást ismerjük el igazhitűnek és valódinak, amely magukból a szent iratokból van merítve, mindenesetre annak a nyelvnek szelleméből, amelyen azokat írták, továbbá a körülmények megfontolásával és a hasonló vagy nem hasonló szentirati helyek figyelembevételével fejtegetve, amely a hit és a szeretetnek szabályaival megegyez és főképpen Isten dicsőségére és az emberek idvességére szolgál... Hitbeli dolgokban tehát nem ismerünk el más bírót, csak egyedül az Istent, aki a Szentírásban kijelenti mi az igaz, mi a hamis, mit kell követni, mit kell kerülni? Eszerint mi csakis a lelkipéppen gondolkodó embereknek az Isten beszédéből merített nézeteibe nyugszunk bele.“

Hitvallásunk alapvető tanításából három dolog következik:

1. Először az, hogy a Szentírásról mi azt valljuk, hogy az az Isten tulajdon beszéde, ezért a református keresztyének a Szentírásban hozzánk szóló Isten beszédére feltétlenül figyelnie és annak engedelmeskednie kell.

2. Másodsor az következik, hogy a református keresztyén azt vallja a Szentírásról, hogy a Szentírás hitelessége önmagától való és éppen azért a református keresztyén ember azt hirdeti, hogy a Szentírás tekintélye, köteleztetése nem függ attól, hogy az emberek miképpen tudják ész-okokkal, tudományos bizonyítékokkal igazolni a Szentírás páratlanságát, döntő jelentőségét, hanem a Szentírás mellett maga Isten tesz bizonyosságot Szentlelke által, Isten, aki maga az igazság, Ő mondja meg Igéjében, hogy mi az igazság, Ő pecsételi meg választottjai szívében szent igéje igazságát.

3. Harmadsor az következik az idézett két elvi megállapításból, hogy aki komolyan mérlegeli e két követelménynek minden vonatkozását, az kétségtelenül belátja, hogy a Szentírásnak ilyen minden tekintetben alapos ismerete, valóban, úgy, amint hitvallásunk tanítja is később, kellő és tiszteletreméltó képzettséget kíván az ige magyarázójától, elsősorban a lelkipásztortól és ez a különleges lelkipásztori képzettség az, amit a mi egyházunk és pedig a Szentírásra fundáltatott egyházunk szolgáitól el is vár és meg is követel. Mi azért gondoskodunk és áldozattal azért tartjuk fenn a lelkipásztorok nevelő intézeteit, gondoskodunk számukra professzorokról, igyekszünk biztosítani a Szentírás odaadó tanulmányozását tudósaink számára, mert azt várjuk és igényeljük, hogy azok, akik nekünk és a gyülekezetnek hirdetik Isten igéjét, erre valóban alkalmasak legyenek. Készségükről bizonyosságot tegyenek és annak alapján a gyülekezetekben való nyilvános tanításra az Anyaszentegyház rendje szerint felhatalmazást nyerjenek. A mi felfogásunk szerint nem elég az, hogy a lelkipásztor vagy az igehirdető, aki a gyülekezetben tanítani kíván, úgynevezett általános műveltséggel rendelkező, beszélni tudó ember legyen, hanem szükséges, hogy éppen abban legyen igazoltan tájékozott, amit tőle várunk, a Szentírás ismeretében és magyarázatában. Egy orvoshoz betegségemben nem azért megyek, mert ő egy általános műveltséggel rendelkező ember, hanem azért, mert föl-tételezem róla és meg is kívánom tőle, hogy különlegesen alapos és részletes ismeretei legyenek az orvosi tudományban és így illetékes

és jogosult legyen gyógyulásomra nézve hasznos útmutatásokat adni nekem. A lelkipásztort sem azért kívánom meghallgatni, mert ő egy általánacs műveltséggel rendelkező, derék ember, hanem azt várom tőle, hogy a hitre vonatkozó lelki kérdéseimben a Szentírás útmutatásait tisztán, alaposan és helyesen mutassa meg számomra.

Megállapítottuk, hogy a Szentírás magyarázása, értelmezése és tanítása nagyon komoly és felelősségteljes dolog és ezért Anyaszentegyházunk meghatározott előfeltételekkel igyekszik biztosítani is, hogy csak arra illetékes és felhatalmazott emberek tanítsanak a gyülekezetekben. Nagy áldozattal gondoskodik arról Anyaszentegyházunk, hogy legyenek és lehessenek emberek, akik nagy munkával tudományos felkészültséget szerezzenek a Szentírás alapos ismeretére, képzett lelkipásztorok nevelésére. Csak egy példát éppen a Jelenések könyvéről. Többek között olyan könyvet forgattam és tanulmányozhattam, amelynek angol szerzője arról számol be, hogy két hatalmas kötetben megjelenő könyvének megírására és közrebocsátására huszonöt évi tanulmányozással készült fel. Bizony meg kell vizsgálnunk és óvatosaknak kell lennünk lelki vezetőink megválasztásában is.

Az elmondottakkal kapcsolatban mondhatná azonban valaki, hogy ha így van, akkor miért hívja fel és ajánlja éppen a református egyház, sőt teszi kötelességévé híveinek a Szentírás buzgó tanulmányozását, aminthogy ez a követelés éppen a református egyházban a legerőteljesebb. Erre a kérdésre és jogos ellenvetésre kettős feleletet adhatunk: Először is azt, hogy a Szentírás buzgó tanulmányozását maga a Szentírás kívánja meg, amikor figyelmeztet arra, hogy a Szentírás és pedig a teljes Szentírás hasznos a tanításra, a feddésre, az igazságban való nevelésre, hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített. A Jelenések könyvében is azt mondja a szent szerző: *„Boldog, aki olvassa és akik hallgatják e prófétálásnak beszédeit és megtartják azokat, amelyek megíratlak abban.”* Maga az Apostol biztat: Mindeneket megvizsgáljátok és ami jó, azt megtartsátok. Az Úr Jézus Krisztus azért küldi szét Apostolait az egész világba, hogy elmenvén tanítsanak, hogy megtartsák mindazt, amit az Úr tanított nekik. Az Úr küldi tanítványait, akiket Ő kiválaszt, de az egész világ minden népéhez küldi és a népeknek kötelességük meghallgatni, megvizsgálni és követni azt, amit az Úrtól vettek. Ez a meghallgatás és megvizsgálás, ez mindenkinek kötelessége, mert mindenkinek szól a tanítás és mindenkinek hallgatnia kell a prófétai szó figyelmeztetésére: *„Megjelentette néked oh ember; mi legyen a jó és mit kíván az Úr tőled. Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot és hogy alázatosan járj a Te Isteneddel.”*

Mit cselekedtek a reformátorok? A reformátorok megismerték a teljes Szentírást, a teljes Szentírásból Krisztus tanítását, az általa életre keltett Anyaszentegyházat, az egyház megjelenésének legelső alapvető alakját és miután idők folyamán eredeti alakjától eltért az egyházi élet, a tanítást visszaigazították a Szentírásból megismert igazi lényegére és úgy kívánták hirdetni a Szentírás alapján Krisztus tudományát. A népet, az egész keresztyén világot pedig arra hívták fel, hogy vizsgálják meg a Szentírással kezükben az Ő tanításait és ha meggyőződnek saját egybevetésük alapján a reformátori tanítás igazságáról a lelkükben megnyilatkozó Szent-

lélek bizonyosága által, akkor kövessék az általuk megismertetett utat, mert hitünknek és cselekedetünknek egyedüli zsinormértéke a teljes Szentírás. Kijelentették azonban azt is, hogy Anyaszentegyházunk minden időben kész arra is, hogy a mindig jobban megértett és megismert Szentírás üdvözítő igazsága szerint reformálja, javítsa, tökéletesítse külső és belső életét.

Luther a wormszi gyűlésen világosan megmondotta, hogy ha valaki bebizonyítja a Szentírásból és annak alapján világos ész-okokkal igazolja, hogy tévedett, mindenkor hajlandó visszavonni tanítását, de egyébként egyedül csak lelkiismerete parancsszavának engedelmeskedik. A másik reformátor, Zwingli, úgy hívta fel állásfoglalására Züriich városának népét, hogy a nagy templomban maga elé tette a teljes Szentírást, annak héber, görög és latin szövegét és azt mondotta, hogy bárkivel szemben kész igazolni tanításait.

Az állásfoglalás mindenkinek kötelessége, de a tanítás annak a kötelessége, aki köllőleg, alaposan és igazoltan fel van készülve a tanításra. Ez az egyik felelet.

A másik felelet pedig az, hogy a hívek és a hívekből alakított gyülekezetek, a gyülekezetek képviselői, akik magukévá tették a reformátorok tanításait, mert a Szentírás tanulmányozása által meggyőződtek a tanítások igazságáról, hitvallási iratokban ki is fejezték, össze is foglalták hitbeli álláspontjukat, illetve magukévá tették az ezt kifejező hitvallási iratokat és úgy szervezkedtek egyházakká az általuk magukévá tett hitbeli igazságok hirdetésére és követésére. Így tette magára nézve kötelezővé a mi magyar református egyházunk is két hitvallási iratunkat, a Heidelbergi Kátét és a második Helvét Hitvallást és hívta föl egyházunk tagjait arra, hogy kezükben e két kalauzzal tájékozódjanak a Szentírásban és győződjenek meg saját maguk a vallott tanítás igazságáról.

A református egyházban tehát nem vallhat bárki akármiféle hitbeli igazságot és még kevésbbé taníthat, hanem csak azt és úgy, ahogyan hitünket, hitünk alapvető tanításait, Anyaszentegyházunk életrendjét, hitvallási irataink megállapítják. Közbevetőleg, hadd feleljek arra a kérdésre is, hogy miért vallja egyházunk hitvallási iratainkról ezt az iránytszabó jelentőséget. Azért, mert egy helyes elvi álláspont helyes alkalmazásától függ a siker. Mi belátjuk, hogy a Biblia helyes és áldásos tanulmányozásához megbízható kalauzra van szükségünk, mert másképpen könnyen végzetes tévedésekbe sodródunk. A Szentírást ugyanis joggal hasonlította valaki egy nagy városhoz, melyben az egyes könyvek az egyes városrészekhez, a könyvek részei az utcákhoz, versei az egyes házakhoz hasonlítanak. Most már én bekerülhetek például London egyik pompás házába, ott igen jól érezhetem magam, de ha térkép, vagy megbízható kalauz nélkül indulok ki abból a házból, egész bizonyosan el fogok tévedni. Kalauz pedig csak az lehet, térképet is csak az csinálhat, aki az egész várost ismeri. Ő tudja megmutatni a legszébb részeket, a döntő magaslatoakat, melyekről áttekinthetem a várost. Ilyen kalauzok, útmutató térképek számunkra hitvallási irataink, ezért szükséges, hogy a Bibliát hitvallási irataink kalauzolásával mellett tanulmányozzuk. Így tudjuk megőrizni tanulmányozásunk helyes irányát, így tudjuk elmélyíteni református öntudatunkat, megtalálni azokat az alapvető igazságokat, melyek atyáink életét megtisztították, megújították, megszentelték.

Végül még foglalkozunk egy felmerülhető ellenvetéssel. Mondhatja valaki, hogy ha ez így van, akkor a mi református egyházunk egy fejlődésben megállott, megcsontosodott egyház, amelyet haladásában megkötnek és akadályoznak szinte a Szentírás fölé helyezett hitvallási irataink, amelyekhez a református híveknek alkalmazkodniok kell. Nem így van. Mi sem a tudományos haladásnak, sem a szabad vizsgálódásnak nem vagyunk ellenségei, sőt inkább kívánjuk és nélkülözhetetlenül szükségesnek tartjuk az állandó tudományos munkát hitbeli dolgokban is. Amint említettem, maguk reformátoraink leszögezték, hogy mindenkor készek meghajolni mindenki előtt, aki a Szentírásból vett bizonyítékokkal és tiszta ész-okokkal, amely a szeretet szabályával nem ellenkezik, meggyőzi őket arról, hogy valamiben tévedtek és mindenkor hajlandók álláspontjukat és tanításaikat kijavítani, az egyház tanítását és életét a jobban megértett igazság szerint reformálni. Egyházunkban azért sohasem szűnt meg és sohasem is szűnhetik meg ez a teljesebb megértésre irányuló munka. A munka folyik és az egyház, amikor szükségesnek látja, ki fogja igazítani tanítását. Ebből pedig az következik, hogy Egyházunk hívei és tanítói egyformán jogosultak arra, hogy előterjessék megjobbításra vonatkozó felfogásukat, hitigazságaink kérdéseiben felmerülő kétségeiket és aggodalmaikat és azokat az Anyaszentegyház megvizsgálja és ha azoknak helyességéről meggyőződik, akkor revízió alá veszi hitvallási iratait és a reformálásra megteszi a szükséges intézkedéseket. Egyházunkban azért szóhoz juthat minden vélemény, kérdés és aggodalom, de egyházunk hivatalosan egyebet nem tanít és nem vall és felhatalmazott szolgáló másat nem taníthatnak, csak azt, aminek tanítására az Anyaszentegyház felhatalmazást ad. Ezért szükséges éles különbséget tenni és tiszta álláspontot elfoglalni ebben a kérdésben. Mindezideig zsinataink, törvénytszabó testületeink, bár állandó munkával, egyre teljesebben igyekeztek tisztázni hitbeli felfogásunkat, számbavenni a tudományos előhaladás eredményeit és az erre vonatkozó állandó munkásságra utat és lehetőséget is nyitottak, a szabad véleménynyilvánításban senkit sem korlátoztak, mindezideig azonban nem látták szükségét annak, hogy változtassanak és módosítsanak azon elvi és iránytszabó megállapításokon, amelyek egyházunk híveit a Szentírás igazi megértésében vezethetik.

Atyáink nehéz küzdelmek árán kiharcolták a lelkiismereti szabadság jogát, azért vagyunk protestánsok, mert tiltakozunk az ellen, hogy a hitre és a lelkiismeretre tartozó dolgokban erőszakkal vagy többségi szóval bárkire kényszerrel lehessen alkalmazni, amint hogy ez önmagában lehetetlen is, de viszont valljuk azt is, hogy református egyházunknak csak az igaz tagja, aki hitvallásunkat magáévá teszi, vallja és követi.

Előadásunknak ezt a címet adtuk: A Mennyei Jelenésekről írott könyv és a református egyház. Ezen előadásunkban tisztázni kívántuk, hogy mik a feltételei általában a Szentírás és kérdésünkre vonatkozóan a Jelenések könyve értelmezésének is. Foglaljuk össze az elmondottakat. A Jelenések könyve magyarázatánál is követniünk kell azt a szabályt, amelyet a Szentírás értelmezésére nézve hitvallási iratunk kijelöl. Ez a szabály pedig, ismétlem, abban áll a Jelenések könyvére nézve is, hogy csakis azt az írásmagyarázat ismeryük el igazhitűnek és valódinak, amely magukból a szent iratok-

ból van merítve, mindenesetre annak a nyelvnek a szelleméből, amelyen azokat írták, továbbá a körülmények megfontolásával és a hasonló vagy nem hasonló szent irati helyek figyelembevételével fejtgetve, amely a hit és a szeretetnek szabályaival megegyez és főképpen Isten dicsőségére és az emberek idvességére szolgál. Ebből pedig az következik, hogy e csodálatos könyvbe sem magyarázunk semmi olyat bele, ami abban nincsen. Amire nézve Isten igéjében nem találunk útmutatást, az előtt, mint szent titok előtt, meghajlunk és nem igyekszünk a titoknak saját elképzelésünk szerint való magyarázatot adni. Követjük az apostoli tanítást, hogy Istén az örök titkok felől a Szentírásban adott számunkra annyi kijelentést, amennyit reánkérve e világban való létünkben szükségesnek tartott. Kincsből, a Szentírásból megtanultuk, hogy Istén tiltja is Igéjében azt, amit Kálvin illetéktelen „kandiság“-nak nevezett. Viszont szívünkben hordozzuk az Apostol szent reménységét is, hogy ha most csak tükör és hcmályos beszéd által láthatunk, de a miénk az a nagy ígélet, amelyről az Apostol szóltott: *„Ha most rész szerint van bennem az ismeret, egykor majd úgy ismerem, amint én is megismertettem. Mert megmarad a hit, a remény, a szeretet.“* Ezt a három drága kincset kell ápolni a Jelenések könyvének tanulmányozása által is.

Egyházunkban, a gyülekezetekben való tanításra, a Jelenések könyvének értelmezésére is, egyházunk felhatalmazott szolgálói illetékesek hitvallásunk szabályai mellett. Ez azonban nem zárja ki, sőt meg is kívánja, hogy híveink saját maguk lelki épülésére Anyaszentegyházunk értelmezését és tanítását megvizsgálják és e tanításokban minél teljesebben gyarapodni igyekezzenek.

Bevezető szavaimban említettem, hogy nyugtalan korszakokban különösen sokan kezdenek foglalkozni éppen a Szentírás legnehezebben megérthető könyvével, a Jelenések könyvével és kezdik magyarázni ezt a könyvet saját elképzeléseik szerint. A református embernek óvatosnak kell lennie az illetéktelen tanítókkal szemben és szeme előtt kell tartania azt a figyelmeztetést, amit Pál apostol a tévtanítókról mond: *„Ha valaki másképpen tanít és nem követi a mi Urunk, a Jézus Krisztus egészséges beszédeit és a kegyesség szerint való tudományt, az felfuvalkodott, aki semmit sem ért, hanem vitalközösségekben és szóharokban szenved, amelyekből származik irigység, viszálykodás, káromlások, rosszakaratú gyanúsítások, megbomlott elméjű és az igazságtól megfosztott embereknek hiábavaló torzalkodásai, akik az istenfélelmet nyerekedésnek tekintik. Azoktól, akik ilyenek, eltávorzál.“* Megmondotta az Apostol, hogy az ilyen embereknel megvan a kegyességnek látszata, de megtagadják annak erejét. Szeretet nélkül valók, kérlelhetetlenek, árulók, vakmerők, felfuvalkodottak és közüliük valók azok, akik betolakodnak a házakba és foglalul ejtik — különösen a bűnökkel megterhelteket és sokféle kívánságoktól űzött asszonykákat. Mindenkor tanulnak, de az igazság megismerésére soha el nem jutnak, azonban esztelenségük nyilvánvalóvá lesz mindenek előtt.

Mi maradunk meg híven egyházunk rendje és tanítása mellett és úgy épülünk egymás hite által.

Ebben a szellemben kívánok a következő három előadásban foglalkozni a Jelenések könyvének megértéséhez szükséges néhány vezető szemponttal.

A könyv szerzője és tartalma

János Jelenéseinek prófétai könyve az utolsó az Újtestamentumban. A könyv szerzője maga mondja meg nevét, mindjárt könyve kezdetén, amikor könyve jelentőségéről, saját személyéről és feladatairól így nyilatkozik: Jézus kijelentése, melyet adott néki az Isten, hogy megmutassa az ő szolgálóinak, amiknek meg kell lenniök hamar: Ő pedig elküldvén azt, az Ő angyalának, megjelenté az ő szolgálójának, Jánosnak. Könyve utolsó fejezetében önmagáról még egyszer ezt írja: És én János vagyok az, aki ezeket hallottam és láttam. A Jelenések könyvének Jézus legkedveltebb tanítványától, János apostoltól való származását a hagyomány kétségtelenek tartotta mindenkor. János jómódú kapernaumi halászmesternek, Zebedeusnak fia volt, anyja Salommé, hű követője volt az Őrnak és amint János evangéliumának ez utalásából következtethetjük, valószínűleg Jézus anyjának testvére volt. Az Apostol, János, a Keresztelő tanítványai közé tartozott, és testvérével, Jakabbal együtt, Péter apostol mellett Jézusnak különös bizalomban részesített hű tanítványa volt. Az Evangéliumok a lelkesedéssel korán Jézushoz csatlakozó tanítványt és testvérét, Jakabot, a két Zebedeus fiút, szíves, heves természetűek miatt, mennydörgés fiainak nevezték. Az Őr Jézus Krisztus szeretetének formáló ereje által lassanként alakult ki igazi krisztusi jellemük. Kezdetben nemcsak heves természetűekkel, de még nagyravágyásukkal is küzdeniök kellett és nagyravágyásukért, amint azt Máté és Márk evangéliuma is elbeszéli, feldést is kaptak az Őrtől. Az Őr környezetében azonban a Szentlélek ereje által az egyik legáldottabb bizonyágtevője lett az igazi krisztusi szeretetnek, a másik pedig a halálig kitartó önfeláldozó hűségnek, az igazságot soha meg nem tagadó mennyei bátorságnak. Jézus szívéhez különösen közel állott a kedves tanítvány, János, úgy, hogy még anyját is reábizta, őreá, aki még a kereszt alatt sem hagyta el Mesterét. Jánost a főpap házában is ismerték és az Apostolok között Péterrel együtt János volt a legtekintélyesebb. Régi, nagy figyelemre méltó feljegyzések szerint később eltávozott Jeruzsálemből és Efészushan telepedett le, ahol Traianus császár uralmáig élt.

A régi bizonyágtevőtelek szerint Domitian császár keményen üldözte a keresztyéneket, sok kiváló hitvallót megöletett vagy száműzetett, javaikat elvette és így a kegyetlen üldözésekben annak a Nérónak, aki hasonló kegyetlenséggel üldözte Krisztus bizonyágtevőit, valóban utódává lett. János Apostolt is, aki még életben volt, Pathmosz szigetére száműzte, az Isten Igéje mellett való hű bizonyágtevőért. Az Apostol a száműzetésből kiszabadulva, késő öregkorig élt és meghatóan szép emléket őriz a hagyomány róla, amikor azt beszéli el, hogy ez a szeretett tanítvány, amikor már nagyon

megvénhedt, az Efézusi templom ajtajához vitette magát és a híveket folyton csak erre intette: *Fiaoskám, szeressétek egymást.*

A hagyomány szerint Efézusban írta meg evangéliumát, hogy feltárja Krisztus tanításainak belső lényegét és így kiegészítse ő, az a tanítvány, aki az Úr kebelén pihent, a többi evangéliumok Jézus életéről és működéséről nyújtott ismertetését. A Krisztus tanításának védelmét szolgálta leveleivel is és úgy az evangélium, mint a levelek valóban tisztán tükröztetik azt a jellemvonást, amelyet az öreg Apostolról őriz a hagyomány, azt a jellemvonást, hogy a szeretet Apostola lett Jézus lelke által az egykori mennydörgés fia. A Jelenések könyve ugyan azt is mutatja, hogy a szeretet apostola ajándékának lobogó szenvedélyével ragaszkodik lelkének Megváltójához és nem kétségeskedik abban, hogy az ő Ura, aki e szavakkal biztatta meg utolsó elválásakor tanítványait: „Bizzatok, én meggyőztem a világot“, győzni fog. Egy pillanatra sem kétségeskedik a Megváltó Úr Krisztus diadalma felől, mindenkor szívében hordozza azt a nagy vallomást, amelyet levelében így fejezett ki: *Mert mind az, ami az Istentől született, legyőzi a világot és az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk. Ki az, aki legyőzi a világot, há nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia?*

Amikor a Mennyei Jelenésekről írott könyvvvel foglalkozunk és a könyv belső igazságait kívánjuk megérteni, szükséges, hogy lelkünk elé idézzük az isten szívű szerzőt és arra gondoljunk szüntelen, hogy ő, aki ilyen halálig hűséges szeretettel ragaszkodott lelkének üdvözítő Királyához és aki ilyen, egy pillanatra sem kétségeskedő bizalommal vallotta azt, hogy Jézus az Isten fia, akiben az Ige testté lett és látta az Ő dicsőségét, aki teljes vala kegyelemmel és igazsággal és az ő teljességéből vett kegyelmet kegyelemért és aki éppen azért vallja, hogy az ő hite az a győzelem, amely meggyőzte a világot, szükséges, hogy arra gondoljunk, hogy az isteni szívű szerző éppen ezt a rendületlen hitet fejezi ki könyvében. Csak így tudjuk megérteni a Jelenések könyvét, amelyben a pathmoszi száműzetésben élő Apostol az üldözött keresztyének számára biztatásul és vigasztalásul megrajzolja azt az utat, amelyen áthalad Krisztus serege a világon, de amely mégis Krisztusnak győzedelmével, Krisztus országának, a mennyei Jeruzsálemnek diadalával fog végződni.

Most már lássuk a könyv tartalmának ismertetésében, hogy az Apostol miképpen látja és rajzolja meg azoknak az isteni látomásoknak leírásában, amelyekben a Pathmosz szigotén való száműzetésében részesült. Krisztus követőinek útját és jövőjét. Az Apostol ezeket a látomásokat írta meg könyvében azért, hogy látásait Krisztus gyermekei olvassák, azokról elmélkedjenek és miután ezek a képek és ezek a látomások folytonosan váltakoznak, azért a könyvnek nincs egységes szerkezete. A könyv tartalmának ismertetése már ezért is nehéz. Nehéz a könyv megértése azért is, mert az isteni szívű látók kora gyermekeihez szól és pedig az üldözések között olyan képekben és emlékeztetésekből, amelyekben Krisztus hívei az akkori idők nyelvén fejezték ki váradalmaikat oly módon, hogy azokat a kívülállók nem, csak ők ismerték és értették és olyan jelenségekre utal, amelyeknek az ellenséges erők előtt való leplezetlen hangsúlyozása halálos veszélyt jelentett volna. A Jelenések könyvének tanulmányozása azonban számunkra mégis örök vigasz-

talást és erőforrást jelent. Megmutatja először az erős hitet, mely nem kétségkedik abban, hogy Krisztusban valóban Isten szól hozzánk és hogy Krisztus mennyei Atyja tartja kezében egyeseknek és népeknek, az egész világegyetem sorsának irányítását. Másodszor elénk állítja azt a dicsőséges célt, amely felé Isten Krisztus által vezeti a világot és amely célnak megvalósítására Szentlelke által minket is Krisztus bizonyágtevőinek seregébe elhívott.

E főgondolat szempontja alatt próbáljuk most már áttekinteni a Jelenések könyvének tartalmát és így megtekinteni azt az utat, amelyen halad Krisztus és az Ő serege a dicsőséges mennyei cél felé.

A Pathmosz szigetén élő Apostol lélekben látja az ő égi Királyt, aki szertejár a gyülekezetek között, Szentlelke által irányítja azoknak sorsát és üzen a gyülekezeteknek. Krisztus világhosszában látja meg az Apostol elsősorban az Efézus környékén lévő gyülekezetek helyzetét: a kísértéseket, a fogyatkozásokat, amelyek ellen küzdeniök kell, a jó tulajdonságokat, amelyek e küzdelemből méltóvá és alkalmassá teszük őket és az erőforrásokat, amelyekből meríthetnek. Így írja meg az Apostol először könyve első három fejezetében az egyes gyülekezetekhez szóló leveleket és adja meg nekik Krisztus üzeneteképpen a szükséges bátorító, elismerő, vigasztaló és ahol szükséges, feddő intéseket és útmutatásokat. (I—III.) Az Efézus környéki gyülekezetek azonban lényegileg képviselik Krisztusnak minden a világban lévő gyülekezetét s így a hozzájuk intézett levelek is mindörökké időszerűek.

A levelek után feltárja azokat a látomásokat, amelyekből az ő lelke szent vigasztalást merített és leírja ezeket a látomásokat, hogy ezekből a gyülekezetek is felemelő vigasztalást és erőt nyerjenek a küzdelmek között, amelyekben élnek és amelyek ebben a világban ezután is várnak rájuk.

Először is arról a szent látásról tesz bizonyrágot, hogy a világegyetem irányítása nem véletlen vak erők szeszélyes játéka, hanem a világegyetemnek irányítása a bölcs és hatalmas Istennek kezében van. (IV.) Bizonyrágot tesz arról a mennyei Látnok, hogy ő isteni látomásban részesült és egy nyitott ajtón betekintett a mennybe és látta a trónon ülöt, akit a mennyei dicsőség fénye sugárzott körül. Látta, hogy a világban működő erök egymásra és a mennyei Királyra figyelemmel, az örökkévaló Őr-Istennek rendje és törvénye szerint működnek. Látta, hogy az égi Atya dicsőségét hirdetik a választottak seregét képviselő, királyi széken ülő vének, az üdvözültek égi és földi seregével együtt, az ég és föld öneki hódol, a mennyei Királynak, aki egyedül méltó arra, hogy vegyen dicsőséget, tisztességet és erőt, mert Ő teremtett mindent és az Ő akaratáért vannak és teremtettek mindenek.

E dicsőséges látás, amikor boldog megnyugvással és örömmel tölti be a mennyei Látnok szívét, ugyanakkor felébred lelkében az aggodalomnak kérdése, vajjon a trónon ülőnek van-e jelkeltése és útmutatása az ő földön küzdő gyermekei számára, megismerheti-e kaphat-e kijelentést az ember arra nézve, hogy mit végzett és hová vezeti a világnak és benne az embernek életét Isten? Következő látásában (V.) azt beszéli el, hogy isteni látomásban erre nézve is boldogító kijelentést nyert. Látott egy hét pecséttel lezárt könyvet a trónon ülő kezében és feltette a kérdést, ki lenne méltó arra, hogy

e pecséteket felnyissa és felvilágosítást adjon az élet és halál nagy kérdései, az emberiség sorsa és jövője, Krisztus népének kilátásai felől? Először megdöbrent a látásra, amely azt mutatta, hogy erre égen és földön senki sem méltó és amikor e felett szíva kinzó fájdalma miatt sírni kezdett, hiszen ez az egész emberiség leggyötrőbb kérdése, akkor meglátta a trón előtt Azt, aki méltó arra, hogy a könyv pecséteit feltörje és megmutassa a nehéz, de diadalmas útat, az emberiség és Krisztus jövője felől. Látia a Juda nemzetségéből származó győzelmes oroszlánt, aki meggyőzte a halált és aki méltóvá lett arra, hogy Isten általa megmutassa akaratát és véghez vigye a váltság művét, mert életét adta váltságul és vérevel szerzette meg az üdvösséget elhivatottjai számára. Látta Krisztust, aki elveszi a pecsétes könyvet és akinek dicsőségét hallja felzendülni a vének, az égi és mennyei seregek ajkán: Krisztus méltó arra, hogy mint az Atya dicsőségének visszfénye vegyen erőt és gazdagságot, bölcseséget és hatalmasságot, tisztességet, dicsőséget és áldást.

Miután megnyugtatót kapott a Mennyei Látnok afelől, hogy van, aki méltó arra, hogy megmutassa Isten világkormányzásának útját, feltárja Krisztus választottjainak sorsát, megerősítse őket minden rejük váró küzdelemben és betöltötte szívét a pecsétet feltörő Megváltó iránt szentséges bizalom, ki is bontakozik előtte a jövődönék útja és részesül abban a kegyelemben, hogy az egyes pecsétek feltörésében bekövetkező jövődöt lássa.

Látja a pecsétek feltörését és látja, hogy mint indul meg a küzdelem a világban, Krisztus ügye és a Sátán támadása között. (VI.) Látja, hogy az első pecsét feltörése után kivonul egy fehér lovas, hogy győzzen, győzzön. Azonban alig, hogy kivonul a fehér lovas, amely az Evangélium ügyét, a váltság után esengők legszentebb reményeit képviseli, jelentkezik az ellene való küzdelem is és a küzdelem nyomában jönnek a külső és belső megpróbáltatások. Jön a második, a harmadik és a negyedik lovas, a vörös, amely a háborút, a fekete, amely a drágaságot, a nyomorúságot, a sárga, amely a halált és kárhzatot jelenti. Mihelyt megjelenik az igazság és szentség fehér lovasa a földön, ellene támad a gonoszság és a meginduló küzdelemben jelentkeznék a háborúk, a nyomorúságok, hatalmat nyer a halál.

Kétségbejttó ez a látás, de felcsillan az igazak számára a biztató reménység is, mert az ötödik pecsét feltörésekor megnyugtató látomásban vigasztalást nyer a Látnok afelől, hogy az igazak, akik Krisztus ügyéhez hívek maradnak, nem vesznek el, Ők mint igaz áldozat ott vannak Isten égi-trónja alatt, az isteni kegyelem fehér ruhájába öltözve és győzelmes reménységgel tarthatnak ki, mert tudhatják, hogy az igazak-szenvedése csak addig tart, amíg a választottak száma beteljesül.

Az Istentől elfordult világban tovább folyik a küzdelem és az Isten ellen lázadt bűnös emberiség, amely a Sátán ábrázatától elvakítva azt gondolja, hogy a természet erőit teljes hatalómmal igazhatja szolgálatába megrendítő természeti csapásokban kap újból és újból isteni figyelmeztetést arra, hogy a természet változásait is a trónon ülő Isten irányítja és azokat is felhasználja a bűnösök megbüntetésére, hatalmának kinyilvánítására. — Ezt látja meg a Mennyei Jelenéseknek írója, a hatodik pecsét feltörése után jelent-

kező, az Egyiptomi csapásokra emlékeztető megrendítő természeti jelenségekben. De mi lesz Isten választottjainak seregével. —?

A Látnok remegő kérdésére biztató látomásban nyer választást. Azt látja (VII.), hogy Isten számontartja azokat, akik híven megmaradnak Krisztus ügye mellett. Angyal jelöli meg mennyei pecséttel a választottak seregét, a százmegyvennégy ezeret, akik az Izrael népéből való hűségeseket képviselik és a hozzájuk csatlakozó megszámlálhatatlan üdvözültek seregét. Szent bizalom töltheti be szívét, hogy Isten az Ő választottjait minden körülmények között megtartja és megőrzi. Szentséges öröm és reménység erősíti meg a Látnok remegő szívét, amikor látja, hogy a Krisztus ügyéért szenvedők ott szolgálnak Isten trónja előtt, nem éheznek többé, nem szomjuhoznak többé, mert a Bárány, aki vagyon a szék közepében, az legelteti őket és a vizeknek élő forrására viszi őket és eltöröl Isten az Ő szemekről minden könnyhullatást.

A hetedik pecsét feltörésével kapcsolatosan először is azt érti meg az isteni szívű Látnok, hogy az irgalmas Isten a végső ítélet teljesülése előtt hétszercsen felhangzó trombitaszóval és az ezek nyomában jelentkező megpróbáltatások isteni figyelmeztetésével hívja fel a világot a végső veszedelmet ráhozó Sátántól való elszakadásra és a Krisztus előtt való hódolatra. Felhangzanak az isteni ítélet trombitaszavai és nyomukban újabb és újabb megpróbáltatások jelentkeznek (VIII. és IX.), amelyek bizonyosságai annak, hogy Isten előtt nem maradhatnak meghallgatás nélkül a szentek könyörgései: a trombita szavának felszendülése előtt angyalt lát, aki tömjénezőt vesz a kezébe és megtölti azt az oltár szenével és leveti a földre. Külső és belső csapások hirdetik az isteni igazságszolgáltatást, az ítélet bekövetkezését. Az első négy trombitászó újból a természeti csapásokban jelentkező megtérésre intő isteni figyelmeztetéseket hirdeti, míg a következő három trombitaszó, amelynek erejét háromszoros intő jajjal is kiemelik az angyalok, azokat a lelki gyötrelmeket jelképezik, amelyek mint skorpiók gyötrik az embereket. E gyötrelmeket sáskák jelképezik, amelyek az Eufrates folyóvizénél az eddig lekötött ártó hatalmak felszabadítása folytán új területekről is rátörnek a világra. Azt mutatja ez, hogy az egész világegyetem egyre szélesebb körben lesz részese a nagy küzdelemnek és színtere annak a harcnak, amely a végső kifejlést, a világ megítélését fogja elhozni.

Amikor a Mennyei Látnok így látja meg az isteni világítélet kibontakozását, vigasztalásképpen meglátja Isten erős angyalát (X.), akinek feje felett égi szivárvány van, orcája mint a nap és lábai mint tüzes oszlopok és aki biztató kijelentést ad erős szóval neki a jövődő ígérétei felől. Ugyanakkor egy kis könyvet is ad kezébe, amelyben mindent megtalálhat, ami a világban vigasztalást és útmutatást adhat számára. Édes ez a könyv, mert ebben a könyvben benne lesznek az isteni kegyelemnek ígérétei, de keserű is lesz, mert megmutatja a bűnökkel és megalázkodó bűnbánatra íbreszt.

Már e kis könyv birtokában részesül a Látnok abban az ígéletben (XI.), hogy az isteni útmutatást hordozó Izrael örökre győzelmes marad. Izrael belső valósága: a törvény és a prófétaság, amelyet a két olajfa és a két gyertyatartó, vagy a törvénynek és a prófétaságnak két legkifejezőbb képviselője, Mózes és Illés képvisel. Az általuk kijelentett isteni törvényeket megtérésre és a

kegyelem ígéreteinek befogdaására vonatkozó kijelentéseket soha el nem törölheti a Sátán hatalma és kísértése. Rövid időre összehordhatják a törvényablákat, elnémíthatják a prófétaság szavát, de a megölt prófétaság és az eltiport törvény megmarad és átmentetik az örökkévalóság számára. Erről nyer szent biztatást a Látnok, amikor látja Isten templomát a mennyben és az Ő szövetségének ládáját a templomban.

A törvény és a prófétaság a Messiásra utal, aki hozza a törvény betöltésére az erőt és a prófétaság ígéreteire nézve a megvalósulást, a beteljesülést. Ennek az isteni kegyelemnek, amelyet a testi Izraelből megszületett égi csemete, Krisztus hoz alá, a törvény átkától szabadulást és a próféták által hirdetett kegyelemben részesülést kívánó váltság után szomjúhozó emberiségnek, a napba öltözött asszony, az Anyaszentegyház hordozója és bizonyágtévője a világban. A Sátán azért még fokozottabb erővel üldözi a napba öltözött asszonyt és gyermekét, a Messiást, azonban a Látnok szent vigasztalást nyer afelől (XII.), hogy a Sátán minden ükdőzése hiábavaló, mert az égi csemete feltámadása által kiragadtatott a világból, a Sátán hatalmából, örökké él és uralkodik, míg minden térd meghódol előtte. A napba öltözött asszonyt is, a lelki Izraelt, az Anyaszentegyházat sas szárnyakon hordozza Isten, mint egykor a választott népet és menedékhelyet biztosít számára a világ pusztaságában.

E vigasztaló és bátorító látomások után azt is meglátja a Mennyei Látnok, hogy az Isten ügye ellen való harcában micsoda eszközöket használ és milyen erőket vesz igénybe a Sátán? A Sátán leghatalmasabb eszköze a Mennyei Látnok látása szerint a mélységből támadt nagy fenevad (XIII.). A mélységből kiemelkedő fenevad képében az emberiség legszélesebb rétege felett uralkodó, szervezett hatalomnak képviselőjét érti a Látnok, aki magát Istené teszi és úgy érzi, hogy ő az egyetlen törvényadó, aki istenként gyakorolja a szuverénitást és aki az egyedül Istennek kijáró, mindenekefelett való engedelmisséget és imádatot kíván magának. A fenevad társa lesz az a legmagasabb vallási szervezet, amelyik meghódol a fenevad akarata előtt, szolgálatába adja magát és bár külsőleg a Bárány formáját ölti magára, mégis minden erővel a fenevadnak szolgál. A Mennyei Látnok nyilvánvalólag már közvetlenül is érzi, az istenellenes hatalmak jelentkezésének és egyre fokozottabb érvényesülésének súlyát és látja, hogy az istenellenes erők egyre nagyobb hatalommal támadnak Krisztus seregére és kényszerítik őket egész a martyrságig menő helytállásra és kitarásra és ezért részletesebb vonásokkal emeli ki azokat a tulajdonságokat, amelyek a sátáni erők megnyilatkozását mutatják és hívja föl az Idvezítő gyermekeit arra, hogy álljanak meg a hit mellett, sőt titokzatos utalást is ad, hogy az ő idejünkben és az ő helyzetünkben első sorban kit és mit kell érteni a fenevad alatt, amelyik Isten ügyének legnagyobb ellensége és amellyel szemben való ellenállás a hűségnek legszentebb követelménye.

Újabb látomásban (XIV.) kap szent bátorítást a Mennyei Látnok: hiábavaló a fenevadnak minden támadása. Krisztus és az Ő serege, a választottak megőriztettek és diadalmasan ellenállnak a Sátánnak és az ő legerősebb eszközeinek, a fenevadnak és már előre hallja, hogy a választottak győzelmi éneke mint zendül fel égen és földön. Felismeri Isten csodálatos kegyelmét e felséges

látomásában, hogy Isten mind újabb figyelmeztetéseket küld a világnak. Három angyalt küld ki, hogy hirdessék Isten bátorítását, az örök evangéliumot, Isten kimondott ítéletét a fenevad hatalmát képviselő Babilon felett és Isten intését, hogy elvesznek azok, akik imádják a fenevadat, elszakadnak az élő Istentől és az Ő törvényétől. Hirdetik, hogy boldogok lesznek azok, akik szívükbe fogadják ezeket az intelmeket és az Ūrban halnak meg. Szent látást nyer arról is, hogy az Ember fia már elindult, hogy gyakorolja a világ megítéltetését, jön az aratás és szüret, amikor az igazak összegyűjtetnek, mint azt az embernek Fia a búza és a konkolyról szóló példázatában megmutatta, üdvösségre és a gonoszok, az isteni ítélet által előre megmondott megsemmisítésre. Hallja, hogy az ítélet bekövetkezése felett angyali énekekkel mint örvendeznek Isten és az ő Fiának magasztalásával a választottak és énekliek Mózesnek, az Isten szolgájának és a Báránynek énekét (XV.), azaz hirdetik Isten örök törvényeinek és az emberiség megváltásának örök rendjét és megmásíthatatlan ígérétét.

El látással megerősödött szívvel néz szembe azzal a valósággal a Mennyei Látnok, hogy bekövetkezik az isteni világítélet és Isten kitölti haragjának borát az ellene lázadt világra. Ennek az isteni ítéletnek végrehajtását (XVI.) hirdeti és eszközözi, az az egymásután jelentkező hét angyal, amelyik kiönti Isten haragjának borát, azoknak a csapásoknak bekövetkezését, amelyek megmutatják, hogy a világegyetem, s benne az emberiség sorsának intézése a trónon ülőnek kezében van s csak az Ő megtérést váró irlalmának és kegyelmének jele volt, hogy bár eddig is megengedte, hogy a világban lévő ellenséges hatalmak, Isten örök figyelmeztetésére megpróbálják az embereket, de ne bontakozzanak ki mégse teljes erejükben. Most azonban Isten szabad utat enged a már előző csapásokban jelentkező ártó hatalmaknak, hogy elpusztítsák és megítélik, összetörjék a Sátán szolgálatába szegődött világot. Azok a csapások, amelyeknek a bekövetkezését látja és hirdeti a Mennyei Látnok, egyesítik magukban mindazon vonásokat, amelyben az isteni ítélet jelentkezését eddig is felismerhették volna az emberek, hogyha megnyitották volna szívüket a hét pecsétet feltörő bárány, intő, bátorító szava előtt.

Az elkövetkezendő nagy és közvetlenül az ajtó előtt álló próbatételekben, különös útmutatásra van szüksége Krisztus gyermekeinek, hogy felismerjék a veszedelmeket és szívükbe fogadják a megtartásra szóló, áldott ígéretek és intelmeket. Döntő támadás próbája alatt áll az egyház, a Krisztus serege és ezért teljesebb látásra van szükség. Ezt a teljesebb útmutatást újabb látomásban nyeri el és hirdeti a Látnok. Szent látomásában felismerhető jeleket kap a Sátán hatalmaskodó eszközéről, a fenevadról és annak segítő-társairól és főként az emberiséget megtévesztő Babilonról a nagy paráznáról, amely úgy játsza ki magát, mintha ő adná meg az emberiség számára azt a boldogságot, amelyet csak Krisztus adhat meg. Látja, hogy el fog pusztulni ez a megkísértő gonosz hatalom, mert az Isten által szabadjukra engedett ártó hatalmak (XVII. és XVIII.) egymást fogják elpusztítani. A fenevaddal és a nagy Babilonnal szövetszertt kisebb hatalmak maguk fognak reá törni és elpusztítani. Felzendülni hallja az idvezültek énekét, de hallja a megdőbent világ jajkiáltását is, amikor felzendül a nagy

szó: Jaj, jaj Babilonnak, ama hatalmas városnak, kinek egy órában jött el ítélete. Látja, hogy ez a nagy Babilon, mint egy nagy malomkő, vették a megsemmisülés tengerébe, és felhangzik az ítélet szava: Ilyen módon nagy sebességgel vették el Babilon, ama nagy város és többé meg nem találhatik.

Az ítélet után hallja a megváltottak örvendező énekét, az először felzendülő győzedelmi szót, Halleluja, Örüljünk és örvendezzünk, mert eljött a báránynak mennyegzője és az ő felesége elkészítette magát. Látja, hogy győzedelmi dicsőségében, megjelenik a diadalmas Megváltó és az Ő szájából származó élet fegyverével az Ige kétélű kardjával megítéli és földresújtja a fenevadat és ama hamis prófétát, aki csudákat tett vala Őelőtte, melyekkel elcsalta azokat, akik a fenevadnak bélyegét felvették vala.

Látja és hirdeti a Sátáni seregek felett való diadalmat és azt, hogy immár a világ kénytelen elismerni a győzedelmes Megváltó Isten örök törvényeinek érvényét. A Sátán nem tévesztheti meg a világot, hogy ő ad üdvösséges törvényeket a világ megtartására. Ezt az igazságot úgy látja meg, hogy Isten az Ő angyala által megkötözi a Sátánt (XX.), a sárkányt, ama régi kígyót és a mélységbe veti egy hosszú ideig, hogy a világban győzelmesen érvényesülhessenek Isten törvényei. Ezalatt a hosszú idő alatt a Sátán nyíltan nem tagadhatja meg Isten kijelentett törvényének és a megváltásra vonatkozó ígéreteinek, a váltság útjának igazságát. Krisztus serege hirdetheti és szolgálhatja az Evangéliumot, azokkal a dicsőséges lelkekkel együtt, akik mint élő erők gyakorolják az útmutatás hatalmát és bár meghaltak, de mégis élnek. Nincs és nem lesz hatalma felettük a második halálnak, mert az idvezültek az Isten irtalma által földrehozott dicsőséges új-életben, az örök élet győzedelmi koronáját elveszik. E kegyelmi idő után, azonban a még e világban benne lévő gonoszság, a Sátán végső harcra jelentkezik és csak a végső harc után, amelyben a sátáni erők a próféta által látott új formában, mint Góg és Magog serege jelentkeznek döntő támadásra, következik be Krisztus teljes diadalma. A már egész világban elterjedt Evangélium és az Evangélium hirdetése által egybegyűjtött megváltottak serege győzelmesen vívja meg a harcot, a pokol és a halál megsemmisül és azok, akik be vannak írva az élet könyvében, részesei lesznek az új Ég és új föld diadalának.

Könyve utolsó két részében (XXI. XXII.) a megváltás után földreszállott új-égnek és új-földnek dicsőségét, örömét és áldását, ezt a kifejezhetetlen áldást és örömet látja a megvalósulás dicsőségében és ennek örömét hirdeti felemelő vigasztalásképpen a Mennyei Látnok. Látja azt az új világot, új eget és új földet, amelyben Isten hajléka az emberekkel lesz és Ő velük lakozik és Ők az Ő népei lesznek, amikor eltöröl Isten minden könnyullatást az ő szemeikről és halál többé nem léssen, sem keserűséggel való sírás, sem kiáltás, sem semmi fájdalom nem léssen többé, mert az elsők elmultak. Látja a mennyei Jeruzsálemnek, Isten diadalmas országának szépségét, amelybe belevitetik a pogányoknak minden dicsősége és gazdagsága, amelynek fundamentuma az Apostolok bizonyosságtétele, amelyben nyitva áll a kapu minden oldalon az üdvösség után epekedők előtt. Látja azt az új világot, amelyben az élet vízből nyernek felüdülést a szomszjúhoz lelkek, esznek az élet-

fájának gyümölcséből és amelyben ott van Istennek és a Bárány-nak széke és az Ő szolgálai boldogan szolgálnak Neki.

E felséges látástól megittasult lélek örömevel imádkozik a Lát-nok: Ámen. — Jövel azért Uram Jézus és könyörög az áldásért: A Mi Urunk Jézus Krisztusnak kegyelme legyen mindnyájan tiveletek.

Megpróbáltuk ennek a dicsőséges, áldott könyvnek tartalmát összefoglalni. Ennek a könyvnek, amelyből nehéz megpróbáltatások idején, mindenkor szentírási bátorítást és reménységet merítettek Krisztus gyermekei afelől, hogy Isten vezeti a világeseményeket, Ő ítéli meg az Ő szent Fiában adott tökéletes kijelentésben egyeseknek és népeknek életét és soha semmi hatalom fel nem tartóztatja Isten megtartó ítéletének és ígéreteinek beteljesülését. Eljön az az új ég és új föld, amelyet Isten ígér és addig bátran teljesíthetik Krisztus gyermekei azt a szent küldetést, amelyet a Mennyei Látónak szólott az Úr: Ime mindeneket megújítok. Írd meg, mert a beszédek tökéletesek és igazak. Szólott az Úr a Mennyei Látónak és nekünk is hirdetniünk kell ezt a győzedelmes ígéretet, örök vigasztalást egyetlen megtartó reménységül az Isten ügyéért, a tiszta evangélium győzedelméért küzdők seregének.

Ez a hit és ez a győzedelmi reménység tartotta meg a mi atyáinkat is. Gyermekek, nőt, testi éltet, — hírt és jólétét elvihet, benyelhet a föld goncszása, de megmarad Isten országa, énekelte Luther. — És amikor társa és barátja Melancthon csüggeteg levelet írt, akkor ezt válaszolta neki: Bizzál! Krisztus egyszer meghalt a bűnért, de az igazságért nem hal meg soha. Aki a mi Atyánk-ká lett, gyermekeinknek is Atyja lesz. Azt hirdeti örök vigasztalásul a Jelenések könyve, hogy sötétségen és gyászon, halálon át is a diadal mégis csak Azé leszen, aki szólott: Én vagyok a feltámadás és az élet és aki énbennem hiszen, ha meghal is él.

A Mennyei Látónk írta le levelében a győzedelmes vallomást: „Az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk. Ki az, aki legyőzi a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia?”

Tanulmányozzuk a Jelenések könyvét, hogy mi is napról-napra megerősödjünk ebben a győzedelmes hitben.

A könyv titkai

A Jelenések könyvének titkairól kívánunk szólni. Bevezető előadásunkban utaltunk arra, hogy különösen nagy történelmi változások, forrongások idején, türelmetlen érdeklődéssel fordulnak a Jelenések könyve felé az emberek, akik ebből a titokzatos könyvből szeretnének feleletet kapni a lelküket foglalkoztató legnagyobb kérdésre, mikor jön el az új ég és új föld, amelyben a bűn és a halál megszűnnek és Isten dicsőségének napvilága ragyog be mindent?

Mielőtt a Jelenések könyvének titkairól szólnánk, hadd állítsuk lelkünk elé azt az álláspontot, amelyet a mi református egyházunk képvisel a végső nagy titkokkal, Isten titkaival szemben. A református magatartás alapigazságát atyáink vallomása határozza meg: A mi hitünknek és cselekedeteinknek egyetlen zsinórmértéke a Szentírás. Mi valljuk azt, amit az Apostol hirdetett: Kegyelem és békesség adassék néktek bőségesen az Istennek és Jézusnak, a mi Urunknak megismerésében, mivel, hogy az Ő isteni ereje mindennel megajándékozott minket a mi az életre és kegyességre való, annak megismerése által, aki minket a saját dicsőségével és hatalmával elhívott. — Mi valljuk azt, hogy a mi mennyei Atyánk, az őrgalmas Isten, nekünk megmondott szent igéjében annyit, amennyi szükséges az életre és a kegyességre ebben az életben és az Isten által ki nem jelentett titokkal szemben alázattal állunk: „A titkok az Uréi, a mi Istenünkéi, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a miénk és a mi fiainké mindörökké, e törvénynek minden igéjét beteljesítsük.” — (V. Mózes: 29:29.)

Isten kijelentésében megadta azt, a mi nekünk földi vándorlásunkban szükséges és nekünk az Isten által megállapított korlátokat tiszteletben kell tartanunk, mert ha ezeken a korlátokon áttörni kívánunk, abból csak veszedelem és tévelygés származhatik reánk. Gondoljunk arra a nagyon komoly figyelmeztetésre, amelyet Isten már Mózes által adott az Ő választottjainak: Mikor is bemegy arra a földre, szól a választott népnek adott figyelmeztetés, amelyet az Ur, a Te Istened ad néked, ne tanulj cselekedni, azoknak a népeknek utálatosságai szerint, ne találtassék, te közötted, aki fiát, vagy leányát átvigye a tüzön, se jövendő mondó, se igéző, se jegymagvarázó, se varázsló, se bűbájos, se ördöngösöktől tudakozó, se titokfejtő, se halott idéző, mert mind utálja az Ur, aki ezeket miveléi és az ilyen utálatosságokért üzi ki őket az Ur a te Istened te-előled. Tökéletes légy az Urral, a te Isteneddel, mert ezek a nemzetek, akiket te elűzesz, igézőkre és jövendő-mondókra hallgatnak, de tenéked nem engedett ilyent az Ur, a Te Istened. Profétát támaszt néked az Ur, a te Istened, teközüled, a te atyádfiai közül, olyant mint én, azt hallgassátok. (V. Mózes 18. 9—15.) Erre figyelmeztet a próféta is: És ha azt mondják Tinéktek, tudakoztatok a halottidézőktől és

a jövődö-mondóktól, akik sipognak és suttognak, hát nem Istenétől tudakozódik-e a nép? Az élőkről a holtaktól kell-e tudakozódní? A tanításra és a bizonyágtételre hallgassatok. Nekünk azért sohasem szabad le!ki dolgokban olyan területekre tévedni, melyeket Isten az ő igéjében veszedelmeseknek jelölt ki. Hívó református ember tehát nem fordulhat sem jövődömondókhöz, sem igézókhöz, se jelmagyarázókhöz, se varázslókhöz, se búbájosokhoz, sem halottidézókhöz. Erre figyelmeztet maga a Jelenések könyvének írója, a Mennyei Látnok is ez intéssel, hogy „ha valaki hozzátész, e könyvben megírt csapásokat veti Isten arra“. Valljuk meg, hogyha ma nincs is közöttünk olyan ember, aki követné a pogányok ama szokását, mely szerint gyermekeiket égő lángokon vitték keresztül, mely rettentő babonával azt gondolták, hogy gyermekeik feláldozása a legdrágább áldozat és a gyermek megmaradása jel, hogy a gyermek egész életére tiszta marad, de találatnak olyanok, akik jegymagyarázókra, búbájosokra, jövődömondókra hallgatnak, akik babonás számokra, jelekre figyelnek, halottidézők titkaiba próbálnak beavatlatni és így keresni tájékozódást az ismeretlen jövődö útjain.

Mi azonban maradjunk meg hitünk tanítása mellett, mely szerint Isten a jövődöből és a túlvilágból annyit, amennyit tudnunk szükséges, igéjében kijelentett számunkra. Az, amit Isten mond, az boldogító a földön és üdvözítő a halálban. Isten ugyanis azt tanítja, hogy mi mint Isten gyermekei az Ő örökösei és Krisztus munkalársai lehetünk, és egykor részesei leszünk a tökéletes ismeretnek, amikor látni fogunk nem kódos és homályos beszéd által, hanem szemtől szembe, vagyis igazán. Erre az Isten előtt és az Ő titka előtt meghajló alázatra testvérevel együtt szent leckét és figyelmeztetést kapott a Mennyei Látnok is az Úr Jézus Krisztustól. Olvassuk az Evangéliumokban, hogy kéréssel fordultak az Úr Jézus Krisztushoz szólván: „Mester, szeretnők, hogy amire kérünk, tedd meg nekünk.“ Azt kérték, hogy egyikük az Úr jobbkeze felől, másikuk a balkeze felől üljön az Úr dicsőségében. Jézus pedig monda nekik: „A pohárt ugyan, amelyet én megiszom, megisszátok és a keresetséggel, amellyel én megkeresztelkedem, megkeresztelkedhettek, de az én jobb és balkezem felől való ülést nem az én dolgom megadni, hanem, azoké lesz az, akiknek elkészítettet.“ Így taült meg maga a Mennyei Látnok is, hogy vannak isteni titkok, amelyekbe ember bele nem tekinthet. Ezzel az alázattal kell a Jelenések könyve titkaiba beletekintenünk. Nem szabad többet belemagyarázni e könyvbe, mint amennyit Istentől nyert a Látnok és amennyit Isten az Ő Szentlelke által az ige tükörében meglátni enged számunkra.

Áttekintettük a Jelenések könyvének tartalmát, most hadd utaljak arra, hogy a Jelenések könyvéből milyen világosságot nyerünk helyzetünkre és feladatainkra nézve. A mi nagy kérdésünk, amellyel a Jelenések könyvéhez fordulunk, az a kérdés, hogy miképpen kell nézünk a nagy világtörténelmi alakulásokat, reménységgel nézhetünk-e Krisztus ügyé elé, miben kell látunk Krisztus egyházának, Krisztus hívó gyermekeinek hivatását és küldetését? Ha ebből a szempontból tanulmányozzuk a Mennyei Jelenésekről írott könyvet, vígasztaló és áldott irányítást nyerhetünk.

A Jelenések könyvéből áldott útmutatást nyerünk arra nézve, hogy mi Krisztus egyházának, Krisztus hívó gyermekeinek küldé-

tése és feladata a világban? Megértjük, hogy ez minden időben lényegében hármass feladat. Megértjük, hogy az első feladat megőrizni Krisztus bizonyosságtételét, hirdetni Isten meg nem másítható törvényeinek örök érvényét. Bizonyosságot tenni a mellett, ami mellett az apostolok bizonyosságot tettek: Nem adatott más név, amely által megtartatnánk, csak a mi Urunk Jézus Krisztusnak neve. Az Anyaszentegyháznak nincs más feladata, mint elsősorban ez a tanúságtétel. Krisztus gyermekei azért vannak és élnek ebben a világban, hogy örökre figyelmeztessék a világot arra, hogy Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére és amíg meg nem hódol a világ a Krisztus hatalma előtt, addig soha meg nem szabadul a bűn és a halál rablásából. „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek.“ Erre a krisztusi szóra kell emlékeztetnie mindenkor a világot Krisztus seregének.

Második feladata az egyháznak, hogy reménységet hirdessen a világnak, hirdesse, hogy az utolsó szó mégsem a Sátáné, mégsem a bűné, mégsem a halálé. A Világegyetem és az emberiség sorsa erős kézben van. Isten ül a regimenten és az Ő ígérete, melyet a Mennyei Látnok, mint az emberiség történelmének végső megoldását hirdet, abban van: Ime mindent újjá teszek. Írd meg, mert e beszédök hívek és igazak. Aki győz, örökségül nyer mindent és annak Istene leszek és az fiam lesz nékem. Ezt a reménységet kell hirdetnie Krisztus igaz egyházának. Ismételnie kell az Apostól vallomását: Mi nem vagyunk a hihetlenség emberei, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy éljünk és életet nyerjünk.

Krisztus választottjainak, az Anyaszentegyház gyermekeinek, harmadik feladata az, hogy amíg a földön élnek, járjanak azon az úton, amelyet lelküknek üdvözítő királya mulatott meg nekik: Amiképpen az Atya szeretett engem, én is úgy szerettelek Titeket. Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amiképpen én is szerettelek Titeket. „Itt van a szentek békességtűrése és hité“, mondja a Mennyei Látnok. Szolgálattal, türelemmel, önfeláldozással, soha meg nem ingó hittel, meggyőzni a bűnt, íme ez Krisztus gyermekeinek útja, szenvedéseken és nyomorúságokon keresztül, a mennyei Jeruzsálem felé. Vigasztalás, gyógyítás, anyagi és lelki segítség, egyszóval a Krisztusi szeretet szolgálata, el egészen a legvégsőkig: Áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék.

Igy vet ragyogó világosságot a Mennyei Jelenésekről írott könyv Krisztus hívő gyermekeinek életútjára és így állítja égi látomásban elének annak a reménységnek valóságát, amelyet Pál apostol is hirdetett: Mert azt tartjuk, hogy amiket most szenvedünk, nem hasonlíthatók ahhoz a dicsőséghez, mely nekünk megjelentetik. Így írja szívünkbe a szent apostoli buzdítást az egész Jelenések könyve: A reménységben örvendezők, a háborúságban tűrők, a könnyörgésben állhatatosak legyetek. Így tárja fel a Jelenések könyve a Krisztusban való élet belső titkát, erőforrását, célját és reménységét. Így mutatja meg, hogy milyen váradalmakkal nézhetünk a végső cél felé.

Ha megvilágítottuk azt a legnagyobb titkot, a hitnek a titkát, amelyet feltár előttünk a Jelenések könyve, most már szólhatunk a többi titkokról, amelyeket e nagy titok megértésének világításában kell nézünk és a hitnek és az ismeretnek nekünk adott mértéke szerint megmagyarázunk.

A Krisztusban hívó-lelkek szentséges váradalmait mutatja meg a Mennyei Látnok égi látomásaiban. A könyv további titkaira nézve először is azt kell tudnunk és figyelembe vennünk, hogy magának a zsidó népnek, a testi Izraelnek is voltak nagy váradalmi az utolsó idők és a Messiás eljövetelére nézve és ezeket könyvekbe foglalták. Ilyen könyvek voltak Dániel és az apokrifus Henoch, Esdrás IV., Baruch Jelenések és más iratok. Az Apostol korában ezeket általánosságban ismerték a gyülekezetek, elsősorban a zsidó keresztyének és az Apostol könyvében éppen azt mutatja meg, hogy a Krisztusban hívó lelkeknek, a Krisztus által adott kijelentés fundamentumán állva, miképpen kell meglátniok, hogy az igazi váradalmak megtisztultan, hogyan teljeseznek be, egyedül Krisztusban és Krisztus által. Kora gyermekeihez szól az Apostol, a Mennyei Látnok és azért ezeknek az apokaliptikus könyveknek ismerete nagyon hasznos a Jelenések könyvének megértéséhez, mert a Mennyei Látnok ez iratok közismert kifejezéseit, titokzatos számjait, általánosan használt képeit alkalmazza azért, hogy velük és bennük megmutassa a Krisztusban beteljesült és beteljesítendő, igazi váradalmakat és a teljes Szentírás világosságában tárja fel a Krisztusban hívó lelkek igazi reménységét. Tudnunk kell azt is, hogy már a Próféták, azok a próféták is, akiknek könyvei benne foglaltatnak a Szentírásban, az isteni kijelentés igazságának megmutatására sokszor felhasználtak olyan általánosan ismert képeket, magyarázatokat, amelyeket az Assir, Babyloni, Perzsa népekkel való érintkezés folytán a zsidó nép is ismert és megmutatták, hogy ezek a képek is miképp szolgálhatnak az Isten által adott kijelentés igazságainak megmutatására. A zsidó apokaliptikus irodalom is vett át bizonyos képeket, számértelmezéseket, saját gondolatainak érthető és felismerhető formában való kifejezésére. Valahogy olyan formán, mint, ahogy a szöveget felhasználjuk a magunkra szabott ruha anyagául. Így öltözteti a Mennyei Látnok is Krisztushoz kapcsolódó szentséges váradalmi kifejezését, az ismert apokaliptikus irodalom szokásos képeibe. Jó ezt ismernünk és megértenünk, de nem ez a fontos, hanem a lényeg. Az apokaliptikus irodalomból átvett számok, képek által kifejezésre juttatott belső igazságok.

Ennek az előzetes megállapításnak szempontja alatt értelmezzük azokat a titkokat, amelyek legtöbbször foglalkoztatták a Jelenések könyvével foglalkozó lelkeket. Először is a fenevad, az Ezer Éves uralom, az utolsó Ítélet titkát.

Kit és mit értsünk a fenevad alatt? Dániel próféta fenevadak képében szemléltette a világhatalmat kezükben tartó, egymást felváltó birodalmakat. A Mennyei Látnok egy fenevad képében egyezteti azt az istenellenes hatalmat, amelyik mindenkor a legnagyobb ellensége, mint a Sátán eszköze, Isten országa kibontakozásának, Krisztus végső győzedelmének. Amint a Jelenések könyve tanításából megértjük, a fenevad uralmának az a lényege, hogy önmagát teszi Istenné és az egyedül Istent megillető imádatot és hódolatot kívánja meg magának, Isten örök törvényeivel szemben saját törvényei iránt kíván feltétlenül engedelmisséget. Nem Isten örök törvényeihez alkalmazkodik és azoknak beteljesítését szolgálja, hanem a saját maga által diktált, feltétlenül törvényeket. Ha ezt az igényt teljesíti és kiszolgálja a vallás, akkor a Mennyei Látnok által meglátott másik titokzatos valósággá, a Bárány képében jelentkező Antikrisz-

tussá válik. Ezek felett hirdeti a Látnok az örök megítéltetést és kívánja meg Krisztus követőitől, hogy ezt az igényt soha el ne ismerjék. Ez a lényeg. A maga korában a Mennyei Látnok, mint egy mindezen jellemvonásokat összefoglaló példában, az akkor Krisztus hívei felett egyetemes uralmat gyakorló római birodalomban és az abban jelentkezett császárkultuszban mutatja meg a fenevadat, a császárt kiszolgáló vallási kultuszban az Antikrisztust. Ezt az utalást fejezi ki titokzatos és csak az olvasók által megértett képekben a Mennyei Látnok, amikor körülírja az akkor jelentkezett fenevadnak felismerhető vonásait. A Jelenések könyvének XIII. és XVII. fejezeteiben találhatjuk meg e titokzatos látomásoknak magyarázatát. E két látomás nyilvánvalóan minden jellegzetes vonásában a Római Birodalomra utal, mint az akkori idők fenevadjára. A tengeri vadállat a római birodalom, mint az Antikrisztus élőképe. A tenger vidéke a zsidó nyelvszokás szerint nyugatot, így Itáliát is jelenti, mert a Földközi tenger a Szentföldtől nyugatra terül el. A vadállat Dániel négy vadállatának jellemző vonásait egyesíti magában. A vadállatnak hét feje Rómának hét halma és a római birodalomnak hét uralkodója, tíz szarva és a királyi koronák pedig nagyhatalmának és a tíz királynak jelképei. A káromlás nevei a római császárokat istenítő nevek. A sárkány, a bűn, a Sátán. A vadállat feje a jelkép értelmében azonos az egész vadállattal. Krisztus híveit először Néro császár kezdte nagy kegyetlenséggel üldözni és róla a Látnok korában az a hír terjedt el, hogy nem eseti el, hanem életben van és a pártusok élén vissza fog térni és átveszi uralmát. Titokzatos módon azért mondja a Jelenések könyve, hogy ez a császár az, aki elesett és még nem jött el, de amikor eljön, mint nyolcadik a hét közül való és a veszedelemre megyen. Domitian császár volt az a titokzatos nyolcadik, aki Nérohhoz hasonlóan újtotta fel az üldözéseket és erőszakolta nagy kegyetlenséggel a császárimádatot. Réa utal az a sokat vitatott szám, a 666, amelyről ezt mondja a Mennyei Látnok: Ebben vagyon a bölcsesség, akinek értelme vagyon, számlálja meg a fenevadnak számát, mert emberi szám és annak száma 666. Erre a számról nézve tudnunk kell azt, hogy a zsidók és a görögök a számokat az abécé betűivel jelezték. Ha a császárokat jelző betűket helyesen tudjuk kiolvasni, akkor megkapjuk a számmal kifejezett név jelentését. Természetesen így sokféle nevet lehet kiolvasni, már aszerint is, hogy zsidó vagy görög betűk számjegyeiben keressük a név jelentését. Egészen valószínű az a magyarázat, amely szerint a Mennyei Látnok zsidó betűk számértékében mutatott reá arra a titokzatos valóságra, amely az Ő korában a fenevadat képviselte. Ezért utal arra: Itt a bölcsesség, itt a titok. Zsidó betűkkel kiolvasható ebből a számból ez az értelmezés: Kalsár Néron.

Egy kissé sokáig időztem ennek a titoknak legvalószínűbb értelmezésénél, mert a kereszténység történelmében legtöbbször éppen itt kavargott a Jelenések könyvével kapcsolatos önkényes magyarázatoknak felhője. Minden korszak igyekezett megfejteni és a kor jelenségeire alkalmazni e titkot. Voltak idők, amikor a reformáció hívei a pápaságban, a pápaság hívei a protestantizmusban és az egyiket vagy másikat támogató császároknak látták a fenevadat és az Antikrisztust. Voltak idők, amikor Napoleonban látták a

fenevadat, hogy egészen újabb magyarázatokra ne is utaljak. Mi az ige alapján állapítsuk meg, hogy reánk nézve a külső kifejezésekben, mint ruhába felöltöztetett az a belső igazság a lényeges, amellyel minden embert, minden emberi szervezetet, minden egyházat meg kell ítélnünk.

Fenevad minden olyan emberi közösség, de minden olyan ember is, aki önmagát bálványá teszi és maga felett Istent el nem ismeri, de mindent saját hatalmi eszközébe igazni kíván. Valljuk meg, hogy ez a Sátánnak örök kísértése minden emberre és minden emberi közösségre nézve és hogy ha a sátni kísértésnek enged az ember, vagy bármely emberi közösség, a vége ugyanaz a megítélés, amelyet az akkori idők fenevadjáról hirdetett a Mennyei Látnok. Sajátmagunkban, a mi Egyházunkban is meglehet és jelentkezhet ez a kísértés és ez ellen mindig harcolnunk kell. Igaza volt a nagy írónak, Shakespeare-nek, amikor arra figyelmeztetett, hogy a rothadás nem a mi csillagzatunkban van, hanem önmagunkban. A Jelenések könyvének figyelmeztése ezért isteni lecke minden korszak számára, hogy Krisztus gyermekeinek tisztán kell tartaniok lelküket ettől a kísértéstől.

A másik nagy titok, amely legtöbbet foglalkoztatta a lelküket, az ezeréves uralom. Erre utal a Jelenések könyve a huszadik rész második versében: És megfogá a sárkányt, ama régi kigyót, ki az ördög és a Sátán és megköté azt láncsal ezer esztendeig. És veté őt a mélységbe és bérekeszté őt és felül rajta megpecsétélé, hogy többé el ne hitesse a népeket, míg bételnek az ezer esztendőök. Akkor aztán következik a döntő harc és jön a végső diadal, az utolsó ítélet, a világ vége, Krisztus uralmának dicsőséges beteljesülése. Mikor kezdődik ez az ezeréves uralom, megkezdődött-e már? Mikor jön a várva-várt beteljesülés, a világ vége, az üdvözült lelkek mennyei uralma? Sokan próbálták emberi magyarázatokkal megfejteni a titkot. Belemagyarázták a Jelenések könyvébe az egész egyháztörténelmet és úgy akarták pontosan kiszámítani és megfejteti azt a titkot, amelyet pedig Isten azért, hogy örök készületben legyen az emberek és a hitnek olaját soha kifogyhi ne engedjük, mert nem tudjuk, mely órában érkezik meg a mennyei vőlegény, elrejtett előlünk. Krisztus hívó gyermekei tudják, hogy mennyei királyuk eljön és beteljesíti szent ígéreteit és ebben a várakozásban élnek és tudják, hogy e várakozás be is teljesül számukra, de tudják azt is, hogy a beteljesülés, az ígéretek beváltása, úgy, amint azt a mi Urunk megmondotta a már idézett jelenetben a Mennyei Látnoknak is, amikor az Úr jobb vagy balkeze felől való ülést kérte magának és testvéreinek, a Mennyei Atya kezében van. Hiábavaló minden emberi kíváncsiskodás, a mi Urunk megjelenésének és teljes győzelmének kibontakozása, a világ megítélésének és a mennyei Jeruzsálem földreszállásának időpontja az Isten titka. Ezért végződött csalódással és mutatkozott hiábavalóságnak a megfejtésre irányuló minden erőfeszítés. Az első keresztyének már a maguk idejében várták a végét. A reformáció korában az anabaptisták, a chiliázmus hívei a maguk korában várták a vég beteljesülését. Később volt egy nagy tudós, Bengel, aki egy élet munkájával igyekezett megfejteni a titkot és nagy erőfeszítésekkel végzett számításai alapján 1836-ra várta a világ végét. Nem következett be. A másik időpont sem következett be, amellyel egy másik, egyéb-

ként érdemes írásmagyarázó helyesbítette a számítást és pár évvel későbbre tette a világ végének bekövetkezését. Sok kísérlet volt, még csak egyet említünk. *Stolkenberget*, aki 1990-re teszi az utolsó idők bekövetkezését. Hiábavaló erőfeszítések. Mindezekre azt kell mondanunk az igével: „A titkok az Úréi, a mi Istenünkéi, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a miénk és a mi fiainké mindörökké.”

Tudnunk kell azonban, hogy mi már az utolsó időben vagyunk. Ezt nekünk Isten igéje nyilván megmondja, a zsidókhöz írott levélben, amikor így szól: Minekutána az Isten sok rendben és sokféleképpen szólott a földön az atyáknak a Próféta által, ez utolsó időkben szólott nekünk Fia által. A Sátán már nem uralkodik, hiszen Krisztus szólott: Láttam a Sátánt földrehullani és a Mennyei Látnok égi bizonyosságot kapott szent látásban arról, hogy a Sátán hiába vádolja a megváltottakat, mert levettetett az égből. Krisztus minden bűnünkért eleget tett és a kegyelem ajtaja örökre nyitva van.

Isten kegyelmes és vár, amíg a választottak száma beteljesedik. Nekünk is alázatosan várunk kell. Akik sürgetik a világvéget és türelmetlenkednek, azok abba a bűnbe esnek, amibe János is, mint Boanerges fia beleesett, amikor tüzet kért arra a helységre, amely nem fogadta be őket és részesült Krisztus feddésében: Nem tudjátok, minemű lélek lakozik bennetek. Bűnük a Jónás bűne, aki nem akarta, irigyelte, hogy Ninivé is megtérjen. Valljuk meg, hogy hátlátlanság a megtért ember részéről ez a türelmetlenség a vele szemben kegyelmet gyakorló Istennel szemben. Milyen különös emberi gyarlóság, hogy valaki, aki éveken át talán parázna, részeseg, nyilvánvaló bűnökkel terhelt életet élt és Isten kegyelméből két vagy három esztendővel ezelőtt megismerte és szívébe fogadta Krisztus irgalmát, most farizeusi önteltséggel és kizárólagossággal sürgeti a világ megítélését, azt gondolván, hogy maga részese lesz a mennyei kegyelem ígéreteinek, de arra nem gondol és azért nem imádkozik, hogy legyen kegyelmi idő arra is, hogy minél többen megtérhessenek és bejuthassanak a mennyei üdvösségbe. Pedig oda kell eljutnunk, hogy naponként hálásak legyünk Isten iránt, hogy ad még kegyelmi időt és imádkozunk azért, hogy minél kevesebben legyenek, akik megvetik a kegyelemnek nekünk adott ajándékát és részük lesz a második halálban. El kell jutnunk az isteni titok előtt alázatosan meghódoló alázatra, amellyel a Krisztusi szeretetben már megtisztult szívű Mennyei Látnok írta le ezt a mondatot: Isten nagyobb, mint a mi szívünk. Ha a mi szívünk nem vádol minket, bizodalunk van Istenhez. Mi arra vigyázzunk, hogy a mi szívünk ne vádoljon minket, a többit pedig, az ítéletet, bízzuk Istenre. Értsük meg az Apostoli figyelmeztetést: Mid van, oh ember, amit ne úgy kaptál volna? Mi is kegyelemből tartattunk meg, másokra nézve is ezért imádkozunk. Így kell hogy gondoljunk és készüljünk állandóan szívünkben a Mennyei Látnok által hirdetett reménység kitarásával az utolsó ítéletre és követnünk az Apostol útmutatását: Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk, de tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlökká leszünk Ő hozzá, mert meg fogjuk Őt látni, úgy amint van, és akiben megvan ez a reménység Ő iránta, az mind megtisztítja magát, amiképpen Ő is tiszta.

Megvilágítani igyekeztünk azokat a pontokat a Jelenések

könyve megértésénél, amelyek körül a legélesebben jelentkeznek a különböző, egymásnak sokszor élesen ellentmondó értelmezések.

Végül egészen röviden utalni kívánunk egy néhány olyan helyre, amelynek legalább pár szóban való megvilágítása a könyv jobb megértése szempontjából kívánatos. Az egymás után következő fejezetekből emeljük ki e rövid értelmezéseket.

A Mennyei Látnok az örökké élő Úr Jézus Krisztust bokáig érő ruhában, az Ószövetségi főpapi diszöltönyben, mint örök főpapot látja. Az aranyöv az ember fiának végtelen méltóságát jelképezi, a fehér haj az isteni örökkevalóságnak, bölcseségnek jele. Szemei, mint a tűznek lángja, azt hirdeti, hogy mindent átható tekintete előtt semmi sem kerülheti el a megítélhetést. Lábai hasonlók valának az izzó fényű érchez, e kép az Ember Fiának megtörhetetlen erejét, győzelmes hatalmát mutatja, úgy, amint Dániel próféta is képletesen kifejezte ezeket a tulajdonságokat.

A Látnok — Isten trónját látja. A trón körül huszonnégy széket, fehér ruhába öltözve és fejükön arany-koronával a huszonnégy vént. E látásban a különböző színű ékkövek és a szivárvány ragyogása Isten mennyei dicsőségét, szentségét, igazságát és irgalmasságát jelölik. A huszonnégy vén, az Ószövetségi patriárkái, prófétái és az Újszövetség apostolai a megváltott emberiség képviselői. A hét fátkya a megtartás ajándékait osztó Szentlélek jelentése. A négy élőlény az Ezékiel próféta könyvében az első fejezetben és más fejezetben is szereplő kerubok. Számptalan szemek éles tudásukat és éberségüket jelképezik. A királyi szék alatt a tenger jelképezheti az égi óceánt, de jellezheti és felfoghatjuk úgy is, hogy az emberiséget jelképezi. Mély tenger a nép, de a trónon ülő előtt tisztán áttekinthető, mint a kristályvizek tengere. A világban működő isteni erőket jelképezik az állatorcák: az oroszlán, a borju, az emberorca és a sasorca. A trónon ülő királyi akaratát az oroszlánorca, hatalmát a bikaorca, bölcsességét az ember, mindenütt való jelenvalóságát a sasorca. Az erők egymásba kapcsolódó, céltudatos összeműködését fejezi ki az a látás, hogy az erőknek szemek vannak kívül és belül. Így látják meg a vének az isteni kijelentés birtokában az isteni erők csodálatos működéséből Isten dicsőségét.

A számok értelmezését illetőleg hadd utaljunk a következőkre. Az egész apokaliptikus irodalomban elfogadott jelentése volt bizonyos számoknak. Így a kettő az ember száma volt, mivel ez a kettősség jellemzi az embert. Férfi és nő, test és lélek, két keze, két lába, két füle, két szeme van az embernek. Joggal mondták, hogy az embert a kettős szám jellemzi. A három az Istenség titkát, a Szentháromságot jelöli. A négy a világegyetemet, melynek a négy világtáj, az évszakok váltakozása a fő jellemvonása. A négy és három, vagyis a hét, a teljességet jelöli. Ezért jellegzetesek ezek a számok a Jelenések könyvében is: Hét levél, hét gyülekezet, hét pecsét, hét trombitaszó és hét kiöntött pohár, mind a teljességet jelentik. A százegyvennégy ezer a szent tizenkettes számnak önmagával és ezerral való megszorítása és ez a kerek szent szám azt fejezi ki, hogy senki sem vész el Isten választottjai közül, a választottak teljességükben megtartatnak.

A mélység kútja a poklot, a kárhozatot, kulcsa az e felett való hatalmat jelenti. E kép azt fejezi ki, hogy a pokol kísértései az egész világot betöltik. A sáskák Joel próféta könyvének első és má-

sodik fejezetére emlékeztetve, az isteni próbáltatás eszközeit, a gonosz lelki gyötrelmeket jelképezik. Öt hónapig tartott rendszeren az az idő, amikor a félelmetes sáskajárás csapása leginkább kínozta ama területen az embereket. E csapásnak is volt ideje, erre való utalással emlékeztet és biztat a Látnok, hogy az Isten által megengedett megpróbáltatásoknak Isten által megállapított határa van.

Az Abbadon és Apollion. Mit jelent e két titokzatos szó? Abbadon azt a romlást jelenti, amelyet a bűn okoz, mivel a rabbik e szóval nevezték a pokol fenekét. Apollion megrontót, pusztítót jelent, utalás is lehet a pogányság egyik híres Istenére, Apollionra. A lényeg az, hogy a Látnok arra figyelmeztet e két szóval, hogy amiképpen forrása van a szeretetnek, igazságnak, égi bölcseségnek, forrása van a romlásnak, a pünnek is és minden gonosz szellemnek irányítója a Sátán, eredménye a romlás. Krisztus az élet vizének forrása. Az ember vagy a vesztőnek, Apollionnak a hatalmába kerül, az ő irányítása után indul, vagy Krisztus után. Az egyik út vége a romlás, a másiké az örök élet. Így értelmezhetjük ezt a titokzatos, de mégis annyira világos útmutatást.

Az Eufrat partján megkötözött négy angyal általában keletre utal, mint ahonnan áttörnek az akár lelki, szellemi, akár valóságos értelemben vett, addig lekötött pusztító erők. Jelezheti azt is ezzel a Látnok, hogy a római birodalom keleti határait veszélyeztető parthusok támadása csak előképe a gonosz világra zúduló ellenséges támadásoknak. Az óra, nap, hó és esztendő, valamint hogy az öldöklés az emberek harmadrészét semmisíti meg, azt fejezi ki, hogy az isteni ítélet végrehajtásának előre meghatározott ideje van és így Isten irgalma a bűnösöknek még időt enged a megtérésre.

A mélységből felszálló vadállat, mint részletesebben megmutattuk, a Krisztust üldöző római birodalomnak, általában az összes istenellenes erőknek, az Antikrisztusnak előképe. A három és fél nap, a Krisztus ellen törő hatalmak győzedelmének ideje. Ez az idő 360-ad része a más helyeken említett 42 hónapnak, vagy 1260 napnak és ennek legutolsó időszaka. A 42 hónap 1260 nap, az ennek megfelelő három és fél év, ezek az idői megjelölések az általános értelmezés szerint azt fejezik ki, hogy bár Krisztus seregének élete harc és áldozat, de a végleges diadal nem marad el és ennek a küzdelemnek ideje meg van határozva. Antiochus-Epifanes alatt meghozták és meggyalázták a templomot és Antiochus-Epifanes kegyetlen templomgyalázása, három és fél esztendeig, 42 hónapig, 1260 napig tartott. Ennek is vége lett, Isten uralkodik és mondja a fölszabadult sátni erőknek, mint a zajgó tengereknek: Eddig, itt megtörtnek büszke hullámaid. Ezt a bizalmat hirdeti e szám változatos idézésével a Látnok.

A vadállat maga a nyolcadik. A nyolcas szám a régieknek titokzatos számrendszerében a létnek túláradó teljességét jelenti. A hét a létnek teljessége, azt fejezi ki ez utalással a Látnok, hogy a Néró halálával, már megszűntnek látszó üldözés, teljes vadságában fog kibontakozni. Az első feltámadás a Krisztusban megszületett új-élet, a második halál, az örök kárhozát. Gog és Magog, Ezekiel prófétának könyve 38. és 39-ik fejezeteiben hirdetett útmutatása szerint Isten országának végső nagy ellenségeinek jelképei. Együttként Magog, Mózes (I. 10,2) szerint Jafettól származott nép, mely

a Káspi-tó környékén lakott, Gog szintén nép, vagy Magognak királya. Itt Gog és Magog Krisztus összes ellenségeit jelentik.

Még említsük meg, hogy Armageddon az a hely, ahol a Sárkány a vadállat és a hamis próféta, a világ összes királyait összegyűjti az Isten nagy napjára, hogy együtt harcoljanak az Isten ellen. Ezt a nevet a könyv szerzője nyilván arra a sok nagy és véres csatára való tekintettel alkotta meg, amelyek az izraelita történelem folyamán Meggidó környékén folytak le. Kifejezést nyerhet benne és reánk nézve az a lényeges útmutatás, hogy ez a döntő küzdelem az egész istennelenes örök elhatározó felszámolását fogja jelenteni, úgy, mint a meggidói küzdelmek, végzetes fordulatot jelentettek a választott nép történelmében.

Nem folytathatjuk a magyarázó megjegyzéseket, amelyekkel különben is csak arra igyekeztünk, hogy a legfőbb irányt mutató értelmezések kiemelése mellett e pár tárgyi magyarázattal is megkönnyítsük a Jelenések könyvének áldásos tanulmányozását. Bibliakörökben, igehirdetésben részletesebb irányításokat is nyerhetnek hűveink lelkipásztoraik útján és ha a mai viszonyok között nehezebben is juthatunk hozzá, még olyan tudományos kommentárokból is, amelyek a részletkérdéseket alaposabban megvilágítják.

A Jelenések könyve tanulmányozásánál az a lényeges, hogy ne a kíváncsiskodó ember felületes tudálékosságával, hanem Isten vigasztaló útmutatását kereső hívő, gyermeki lélek alázatával forduljunk a Mennyei Látnok által tolmácsolt isteni biztatások és ígéretek felé és úgy erősítsük meg szívünket a nagy ígéletben való bizodalomban: Aki mindvégig helyt áll, elnyeri a koronát. A Jelenések könyvét valahogy olyan lélekkel kell olvasnunk és magyarázatait hallanunk, mint ahogyan az a kegyes lélek olvasta és hallgatta, aki a Krisztus követéséről a világirodalom egyik legszebb könyvét írta meg. Kempis Tamásról olvastam, hogy mint ifjú theológus növendék, buzgó áhítattal hallgatta a Jelenések könyvére vonatkozó oktatásokat, amelyeknek végén a vezető kérdéseket tett fel a hallgatóknak. E kérdések rendjén a jelenlevőket egyenként kérdezte, hogy az ő értelmük szerint a Mennyei Jelenésekről írott könyvnek melyik ígérete tud legtöbb vigasztalást adni szívüknek?

Az egyik ezt mondta: Az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről. A másik így szólt: Megnyitja az ajtót, bemegyek ahhoz és vele vacsorázom és ő én velem. A harmadik: Megadom annak, hogy az én királyi székembe üljön bele. A negyedik így felelt: Nekem ez az ígélet: „És halál nem lesz többé“. A vezető mindenkit megdicsérte és végül odafordult a legifjabbhoz, aki csendesen és szerényen ült nagyobb társai közt és megkérdezte tőle: Hát te Tamás, mit gondolsz? Melyik ígéletben van legtöbb vigasztalásod? És ő felelt, ebben: Az Ő szolgálói szolgálni fognak Neki. Ez az ifjú értette meg legtisztábban a Krisztusi szolgálat tiszta örömét. Nem csoda, hogy aztán később ő írta meg a legszebb könyvet Krisztus követéséről.

Az emberi életnek mégis abban van a megdicsőülése, hogy Neki, a mi lelkünk mennyei királyának, aki életét adta érettünk váltásáért, Isten egyszülött Fiának, a Krisztusnak szolgálhatunk és Ő elfogadja szolgálatunkat. Krisztusnak legnagyobb jutalma pedig abban áll, hogy még az örök életben is alkalmat nyújt erre a szolgálatra. Aki ilyen lélekkel olvassa a Jelenések könyvét, az egyre tel-

jesebb mértékben megérti e csodálatos könyv belső titkait, az Isten titkait, amelyekkel kapcsolatban szépen mondotta egy nagy gondolkozó, hogy amíg az ember és a világ dolgaival úgy vagyunk, hogy azokat előbb ismernünk kell, hogy megszerethessük, az Isten dolgaival úgy vagyunk, hogy Istent és az Ő dolgait előbb szeretnünk kell, hogy megérthessük, mert Istent és az Ő titkait csak szeretetben és szeretet által tudjuk megérteni.

A könyv tanulságai

A Jelenések könyve különösen alkalmas arra, hogy ennek tükrében vizsgáljuk meg egyetemes egyházunknak s benne gyülekezetünknek életét, hogy azután szívünkbe fogadassuk és megérthessük Istennek drága ígéréseit.

A gyülekezet ura, mint szerető szülő tekint lelkének gyermekeire és boldogan ismeri meg bennük azt, ami jó. Elismeri minden érdemiüket, dicséri fáradságukat és türésüket, amellyel munkálkodtak és kitartottak az Úr ügye mellett. Elismeri erkölcsi komolyságukat, amellyel örködték a gyülekezet tisztasága felett és nem túrték meg maguk között a gonoszakat. Méltánylással említi különösen azt a gondosságot, amellyel a tiszta tanítás felett örködték és nem engedték meg azt, hogy hamis tanítók a tévelygés útjára sodorják. Kiemeli azt is, hogy nagy célok szolgálata érdekében a teherhordozástól sem riadtak vissza és nem engedték lelkeikhez közel azt a kísértést, amely az Evangélium hamis cégére alatt a Nikolaiták tanításából hangzott feléjük, amely az evangéliumi szabadságot a könnyű élet szabadosságával próbálta felcseréltetni.

En úgy érzem, hogy ha az anyaszentegyház Ura akár egyházkerületünknek, akár gyülekezetünknek magatartása felett ítéletet mond, mindezen elismert és megdicsért tulajdonságokból nem egyet megállapíthat a mi életünkben is. Kétségtelen, hogy az utóbbi esztendőök súlyos megpróbáltatásai között sok áldott bizonyosságot tettünk amellett, hogy fáradtunk, terheket hordoztunk, kitartottunk, vigyázni próbáltunk a tanítás és élet tisztasága felett, küzdöttünk azért, hogy egyházunk életében a könnyelműség és közönyösség uralma megtörjék. Minderről drága bizonyoságtételeket jegyezhet föl a történelem. Kicsiny gyülekezetek hősie erőfeszítéssel építettek templomokat és iskolákat. Megmozdultak a kezek és szívek, hogy a szeretet segítségét nyujtsák a szegényeknek és elhagyatottaknak. Kitartottunk örhélyünkön és a fegyelmetlenségnek és a rendbontásnak gátat vetettünk. Hasztalan indították meg népünk sorai között sokszor külföldi támogatással a különböző szekták zavartkeltő követéiket, hogy atyáink hitétől eltértsenek, megvizsgáltuk tanításaikat és megállapítottuk mi is, hogy hiába mondják apostoloknak magukat, mert nem azok. Minden elfogulatlan szemlélő hű bizonyosságot tehet erről és hogyne állapítaná meg ezt mirőlünk Az, aki jobbkezeben tartja a hét csillagot és jár a hét aranygyertyatartó között és aki egyedül szólhat így: Tudom a te dolgaidat, hogyne állapíthatná meg Ő mirőlünk: Terhet viseltél és békétűrő vagy és az En nevemért fáradoztál.

Kétségtelen, hogy az igazán ítélő Úr, aki tudja minden dol-

gainkat, tudja rólnuk azt is, hogy bennünk is fogyatékos az első szeretet. Szép áldozatokat hoztunk, nagy munkát végeztünk, túrtünk és terheket vállaltunk, de áldozatunkból sokszor hiányzik a szolgálatban örvendő lélek szeretete. Erőfeszítésünkől sokszor hiányzik az a belső szükségszerűség, amely mint élő fa önmagától termi az áldozat gyümölcseit. Pedig amíg élő a fa, ha egyik esztendőnek a termését el is fagyasztja a korai dér, le is tépi a vihar, a másik esztendőben újra kizöldül és új gyümölcsöt terem: azonban, ha a gyökér elpusztul, lassan-lassan egészen elszárad a fa és gyümölcsöt nem terem soha. Ha hiányzik lelkünkől az a szeretet, mely a Krisztussal való egységből, az élő kegyesség gyökereiből táplálkozik, akkor ha egy-két esztendőben szép gyümölcsözést mutat is fel életünk, közel a veszedelem, hogy kihál szívéből ez a szeretet és nem terem többé áldott gyümölcsöket soha. Hasztalan lelkesedünk egyházunkért és intézményeinkért, ha otthon nem imádkozunk, Szentírást nem olvasunk, ha lelkünk mélyében nem tapasztaljuk, hogy minden kincsünk között a legdrágább kincsünk hitünk. A hitét vesztett nép és egyház előbb-utóbb erőtlennül omlik össze és hiábavalósággá változik minden drága áldozat. Hiába építettünk annyi szép templomot és iskolát, hiába hoztunk tiszteletreméltó áldozatokat jövődönk biztosítására, ha kifogy szívéből a mindig új munkára és új áldozatra kész szeretet, ha elkeseredésünkben üresen hagyjuk templomainkat és nem népesítjük be iskoláinkat. Máról-holnapra megsemmisülhet minden alkotásunk és beteljesül rajtunk az ítélet: A te gyertyatartódat kimozdítom helyéből. Ez a veszedelem fenyegeti egész erdélyi egyházkerületünket. Ez a veszedelem fenyegeti a mi gyülekezetünket is. Elfáradtunk, meglankadtunk, oh azért kell visszazendülnie százszoros erővel lelkünkben az isteni figyelmeztetésnek: Térj meg. Vissza erről az útról az első szeretet-hez, hogy meghallhassuk a drága ígéretet: A győzedelmesnek enni adok az élet fájáról.

A győzedelem, mely legyőzi a világot, a mi hitünk — tanította az apostol. Hitre van szükségünk, amely legyőzi szívében a reménytelenséget. Hitre van szükségünk, amely velünk is megtapasztaltatja a prófétai szót: Azoknak, akik az Űrban bíznak, erejük megújul. Hitre van szükségünk, amely Arra tekint, aki meggyőzte a halált, és aki ma is ezt izeni gyermekeinek: E világon nyomorúságok leszen, de bizzatok, én meggyőztem a világot. Ő ígéri nekünk, mint az Efézusbelieknek: A győzedelmesnek enni adok az élet fájáról, amely az Isten paradicsomának közepette van.

Ime így értjük meg, hogy megmaradásunknak, további munkánk áldásának előfeltétele az, hogy megértsük és szívébe zárjuk mi is a Lélek intelmét: „Emlékezzél meg azért honnét estél ki és térj meg, és az előbbi cselekedeteket cselekedd.” Hitünk elsorvad, buzdóságunk lángja végeké kialszik, szeretetünk ereje megtörik, ha szívéket meg nem nyitjuk a Krisztus intelmé előtt: „Maradjatok meg az én szeretetemben.” Ismerjük meg, hogy erőtlenségünk onnan származik, hogy elhagytuk az első szeretetet. Vissza az első szeretethez — vissza a Krisztussal való összeköttetéshez, ez a mi megtartásunknak útja. Ezen kell járnunk, erre az útra kell atyáink példája szerint visszatérnünk, hogy az ítélet helyett: „Eljövök ellened és a te gyertyatartódat kimozdítom helyéből”, részesei lehessünk a

megtartó ígérlet áldásának: „A győzedelmesnek enni adok az élet fájáról.“

Mi különbözteti meg az Anyaszentegyház hívó gyermekét a világ fiaitól és leányaitól? Az, hogy az Anyaszentegyház gyermeke szívében hordozza az égi látomást a trónon ülőről, az egyesek és népek sorsát intéző Istenről, felismeri Isten szentségét, igazságát és irgalmasságát és vallja azt, amit az Anyaszentegyház hirdet: „Méltó vagy Uram, hogy végy dicsőséget és tisztességet és erőt, mert Te teremtettél mindent és a Te akaratodért vannak és teremtetek.“

Honnan nyeri a hívó ember ezt a vigasztaló, életének célját és értelmét megmutató látomást? A hegyről, a nyitott ajtón keresztül. A hegy a Golgota hegye, az ajtó a mi Urunk Jézus, aki ezt mondotta magáról: Én vagyok az ajtó. Senki sem mehet az Atyához, csak én általam. A mi Urunk Jézus Krisztus által, az Ő halálából és feltámadásából nyerjük Istenről, a széken ülőről, a felséges bizonyosságot, értjük meg, hogy az egész teremtettségben minden törvény, minden hatalom az Ő szentségéről, igazságáról, irgalmáról beszél, az Ő dicsőségét szolgálja és hogy a mi életünknek is egyedüli célja, rendeltetése és öröme csak az Isten dicsőségét szolgáló élet hűsége és engedelmissége lehet.

Ha pedig ezt a legnagyobb tanítást megértettük és szívünkbe fogadtuk, mit ad nekünk ez a látomás? Három, mindennél drágább és szentebb, egyedül maradandó kincset: hitet, megértést, reménységet.

Hitet ad, szentséges bizodalmat afelől, hogy az egész világegyetemennek s benne a mi életünknek alakítása is kézben van. E világban nem értelem nélküli vak erők, nem bűn és gonoszság él és uralkodik csupán, hanem mindenekfelett él és uralkodik Az, aki a világ felett, a szétágazó események felett ott ül a királyi székben és mindeneket az örök bölcseségnek törvénye szerint, dicsőségének szolgálatába állít.

Vedd ki ezt az isteni látást az emberi szívből, mi marad akkor az ember szívében? Az istentelenségnek, a meghasonlásnak, végül is a reménység nélküli kétségbeesésnek sötét éjtszakája. Élünk és nem tudjuk miért? Űtrakelünk és nem tudjuk hova? E látomás nélkül szívünk állapota az, amit megragadó énekünk fejez ki: „Homály körülem, bennem félelem, magam, ha nálad nélkül képzelem.“ Ha magunkra, népünkre, Anyaszentegyházunkra, az emberiség sorsára gondolunk, minden, de minden kétségesnek látszik, a világon tomboló szörnyű viharban úgy érezzük, mintha megrendültek volna az égnek és földnek tartó oszlopai, — mi lenne velünk, mi vigasztalna és erősítene, ha nem hordozhatnók szívünkben a felséges látomást a „széken ülőről“, az élő Istenről, akinek atyai kezében sorsunk és életünk, aki szól a viharzó tenger hullámainak: „Eddig. Itt a határ, amelynél megtörnek büszke hullámaid.“

De ez a látomás alázatra, bűnbánatra, megtérésre indít. Isten, akit Krisztus által megismerünk, a tökéletes tisztaság, a szentséges igazság, aki előtt a bűnös meg nem állhat. Minél tisztább fényben ragyog fel Isten szentségének, tisztaságának ismerete, annál mélyebb és gyötrőbb fájdalommal érezzük az Apostollal: „Mindnyájan elhajlottunk és nincsen igaz csak egy is közöttünk.“ Lázadók vagyunk, akik Isten örök törvényeinek tábláit összetörtük. „Meg-

mondottam neked, óh ember, mi légyen a jó — halljuk meg mi is megrendülő alázattal a prófétai szót — alázattal járj a te Istened előtt, igazságot cselekedjél és szeressed az irgalmasságot.“ És mi letértünk erről az útról. Jaj minékünk! Kicsoda szabadít meg a bűnnek testéből és a halálnak töréből? szakad ki a mi szívünkől is, mint az Apostol szívéből, a bűnbánat kérdése? Ez az Isten szerint való bánat, mely idvességes megtérést eredményez.

Ez nyitja meg szívünket az isteni látomás harmadik áldása előtt, Isten irgalmassága előtt. Isten azért mutatta meg szentségét és igazságát, hogy megnyissuk szívünket irgalmassága előtt, melyet megmutatott és kihirdetett a próféták által, kinyilatkoztatott a kegyelem szövetségében, melyet hirdetett az égi szivárvány, de melyet teljesen megmutatott abban, hogy az Ő egyszülött Fiát adta érettünk, hogy valaki Őbenne hiszen, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.

Mit felelhetünk e nagy kegyelemre? „Áron vétették, dicsősíték az Istent a ti testetekben és a ti lelketekben.“ Igen, ez lehet a mi életünk boldogsága, öröme és vigasztalása. Szerethetünk, szolgálhatunk, engedelmeskedhetünk annak az Istennek, aki előbb szeretett minket, akinek szerelméből sem élet, sem halál, sem mélység, sem magasság, sem jelenvalók, sem következendők ki nem szakíthatnak, hanem akiben és aki által mindenkiben diadalmasok lehetünk az Ő szent Fia, a mi Urunk Jézus Krisztus által.

Ime, ez a jutalma annak az isteni látomásnak, melyben a hegyről a nyitott ajtón keresztül, a Mennyei Látnok részesült és amelyben mi is részesülhetünk a mi Urunk Jézus Krisztus által, ha a hegyre, a Golgota hegyére állunk és ha a nyitott ajtón, a Krisztus szívéen keresztül tekintünk a mennybe.

Isten választott népének egyik legszomorúbb korszakában, amikor felbomlottak az erkölcsi törvények, elhatalmasodott a bűn még az oltár szolgálataiban is, a választott nép vereséget szenvedett, Őli főpap idejét úgy jellemzi az írás: „Abban az időben nem vala nyilvánvaló látomás.“ Ez jellemzi a keresztyén népek életét most, a mi korunkban. Hiányzik a nyilvánvaló látomás. Nem látják, nem ismerik, nem számolnak a világ felett álló, örök Istennel az emberek. Nem látják a királyi széken ülőnek szentségét, igazságát, irgalmasságát és mert Istennel nem számolnak, ezért sorsuk a bűn rab-sága, a halál kárhozata, a reménytelen és vigasztalás nélküli kétségbeesés.

Van-e nekünk látásunk? Ezek az áldott találkozások részesíteni akartak ebben a látásban. Cselekedje a kegyelem Istene, hogy mi megláttuk volna Azt, aki a királyi széken ül és szentséges elhatárossal szólani tudnánk mi is: „Méltó vagy Uram, hogy végy dicsőséget és tisztességet és erőt, mert Te teremtettél mindent és a Te akaratódért vannak és teremtettek.“

Annak pedig, aki mindenenek megcselekedhetik, feljebb, mint kérjük, vagy elménkbe foghatjuk, dicsőség legyen az Anyaszentegyházban, nemzetségről-nemzetségre — örökkön, örökké.